

Nota Ruimte voor de Jeugd (Spellenota)

2010 - 2020

Spelen met ruimte

"Spelen is een bezigheid die men niet ernstig genoeg kan nemen"- Jacques Yves Cousteau
"Kinderen hebben meer energie na een dagje spelen dan na een nachtje slapen"- Steve Jarell

Kopierechten:

Voor het opstellen van dit plan is in goed overleg met OBB Ingenieursbureau en tegen vergoeding gebruik gemaakt van teksten waarvan de auteurs en kopierechten eigendom zijn van OBB Ingenieursbureau. Dit betekent dat bij het gebruik van de betrokken teksten door derden er in overleg getreden moet worden met OBB Ingenieursbureau www.OBB-Ingenieurs.nl 0570-616005 de heer ing. J.P. Oost.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	6
1.1 Waarom een nieuwe Spelennota?	6
1.2 Doelstellingen van deze nota	6
1.3 Afbakening	7
1.4 Interactieve beleidsvorming	7
1.5 Afkortingen.....	8
2. Visie op spelen.....	9
2.1 De betekenis van buiten spelen	9
2.2 Definities speelruimte	9
2.3 Landelijke wet- en regelgeving, normen en richtlijnen	10
3. Doelgroepen en ruimtebehoeften	13
3.1 Kinderen tot en met 6 jaar (baby's, peuters en kleuters)	13
3.2 Jeugdigen tot en met 12 jaar.....	13
3.3 Jongeren en jongvolwassenen tot 25 jaar	14
3.4 Kinderen met een functiebeperking	15
4. Samen werken aan speelruimte	16
4.1 Stedenbouwkundige plannen.....	16
4.2 Bestemmingsplannen.....	16
4.3 Hondenbeleid	17
4.4 Schoolpleinen als openbare speelruimte	17
4.5 De (omliggende groenstroken van) sportvelden als openbare speelruimte	18
4.6 Grotere en centrale speelplekken in de wijk	18
4.8 Rol en taakverdeling bij spelen	20
5. Speelruimte in Arnhem	21
5.1 Het huidige speelruimtebeleid (Spelennota 1996)	21
5.2 Spel- sport- en ontmoetingsvoorzieningen	21
5.3 Aantal speelplekken en gebruiksdruk	21
5.4 Grotere en centrale speelplekken in de wijk	22
5.5 Bewonersparticipatie en jeugdparticipatie.....	22
5.6 Beheer en Onderhoud.....	24
6. Financiën.....	25
6.1 Formele Speelruimte	25
6.2 Het realiseren van de geformuleerde ambities	25
7. Uitvoering en route's	26
7.1 Uitvoeringsplannen spelen per wijk.....	26
7.2 Verzoeken van bewoners en professionals	26
7.3 Route's	27
7.4 Consequenties van de voorgestelde routes.....	27
7.5 Evaluatie van deze nota.....	28
Bijlagen	
Bijlage 1: Inspraakreacties en reactie gemeente Arnhem daarop	
Bijlage 2: Tabel normen formele speelplekken	
Bijlage 3: Tabel normen informele speelruimte	
Bijlage 4: Gebruiksdruk formele speelplekken	
Bijlage 5: Gebruiksdruk informele speelruimte	
Bijlage 6: Gebruikte afkortingen	

Samenvatting

Het belangrijkste startpunt voor deze nota is dat de gemeente Arnhem het belang van het spel en speelruimte onderstreept. Spelen is voor kinderen van groot belang voor hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. Wanneer we kinderen de mogelijkheden tot spelen onthouden, doen we ze ernstig te kort. De gemeente beschouwt daarbij de gehele openbare woonomgeving als terrein van speelruimtebeleid. Kinderen spelen overal, niet alleen op formele speelterreinen, maar ook op informele speelplekken als trottoirs, pleinen, tuinen, enz. Binnen stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen zal rekening gehouden worden met ruimte voor 0 – 25 jarigen. Daarnaast wordt het natuurlijk spelen zoveel mogelijk bevorderd.

In deze nota zijn beleidsuitgangspunten en actiepunten geformuleerd, die het kader scheppen om speelruimtebeleid verder vorm te geven. De beleidsuitgangspunten en actiepunten zijn hieronder per hoofdstuk van de nota aangegeven. Eén van de actiepunten behelst het opstellen van een uitvoeringsplan spelen per wijk. In een uitvoeringsplan wordt in kaart gebracht welke speelplekken er precies zijn, hoe deze gebruikt worden, welke (extra) behoeftes er zijn op het gebied van spelen en vervolgens zal in kaart gebracht worden welke investeringen in de betreffende wijk nodig zijn om de geformuleerde ambities in deze nota te realiseren.

Beleidsuitgangspunten Visie op spelen

- De gemeente Arnhem onderkent het recht en het belang van speelruimte voor 0 tot 25 jarigen.
- De gemeente Arnhem wil voldoende veilige formele en informele speel- en ontmoetingsruimte aanbieden aan kinderen, jeugdigen, jongeren en jong volwassenen. Hierbij staan kwaliteit en tevredenheid van bewoners centraal.
- De gemeente streeft er naar, volgens de richtlijnen van de NUSO, per hectare netto woongebied 300m² (= 3%) te reserveren voor speelruimte (formeel en informeel).
- Informele en formele speelruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).
- Informele en formele speelruimte voldoen aan de landelijke richtlijnen tenzij met minder ruimte voldoende kwaliteit en tevredenheid van bewoners te realiseren is. Bij reeds lopende projecten worden de gemaakte afspraken over speelruimte gerespecteerd.

Beleidsuitgangspunten Doelgroepen en ruimtebehoeften

- Bij (her)inrichting van de woonomgeving en speelvoorzieningen wordt rekening gehouden met de behoefte, het gebruik, het ruimtebeslag van de verschillende doelgroepen en de bereikbaarheid van speelruimte in de omgeving.
- Voor de drie doelgroepen (0 t/m 6 jaar, 7 t/m 12 jaar en 13 jaar en ouder) worden loopafstanden tot aan de speel- en ontmoetingsplekken aangehouden.
- Bij het ontwerpen en realiseren van speelplekken wordt rekening gehouden met medegebruik van de doelgroep met een beperking.
- Binnen de looptijd van dit beleidskader wordt minimaal één aangepaste speelvoorziening per wijk gerealiseerd voor kinderen met een beperking.

Beleidsuitgangspunten Samen werken aan Spelen

- Openbaar toegankelijke schoolterreinen van basisscholen zullen, met instemming van schoolbesturen en oudercommissies, bij voorkeur worden betrokken in het speelplan voor de wijk.
- Bij de (her-)ontwikkeling van nieuwe (brede) scholen is het uitgangspunt (dat het wenselijk is) dat het schoolplein openbaar toegankelijk wordt en dat hier vanuit de gemeente in geïnvesteerd wordt.
- Stedenbouwkundige plannen worden m.b.t. speelruimte getoetst aan de nota ruimte voor de jeugd (spelennota).
- In bestemmingsplannen voldoende vrijheid creëren om op nieuwe ontwikkelingen en behoeften in te spelen zonder dat hiervoor bestemmingsplannen moeten worden herzien.
- Omliggende groenstroken van sportvelden die kunnen voorzien in de behoefte aan (in)formele speelruimte worden in overleg met de vereniging bespeelbaar gemaakt.
- Daarnaast wordt bekeken of de sportvelden zelf mede gebruikt kunnen worden door kinderen en jongeren uit de omgeving.

- Naast het aanleggen van kleine(re) speelplekken in de speeldreurs grotere plekken aanleggen die centraal in de wijk liggen en die aantrekkelijk genoeg zijn om kinderen, jeugdigen en jongeren uit de hele wijk te trekken.
- Bouwspeelplaatsen, Cruyf Courts, Krajicekvelden, verharde en onverharde (trap)velden worden in het openbare speelvoorzieningsniveau bij de speelplannen per wijk betrokken.
- Bij iedere formele speelplek worden een bankje en een prullenbak geplaatst.
- Er worden afspraken gemaakt met toezichthouders en handhavers van de gemeente Arnhem over hun mogelijke rollen en verantwoordelijkheden in toezicht op speelplekken.
- Voor de rol- en taakverdeling binnen de gemeentelijke organisatie wordt een schema opgesteld. Bij dit schema wordt een stappenplan ontwikkeld met daarin verwoord wie voor welke stap verantwoordelijk is en wie betrokken zijn.
- Met de gemeentelijke partners worden jaarlijks in de opdrachtformuleringen afspraken gemaakt over de betrokkenheid bij het ontwikkelen van speel- en ontmoetingsplekken en m.b.t. toezicht op speel- en ontmoetingsplekken.

Beleidsuitgangspunten Speelruimte in Arnhem

- Bij de aanleg van speel- en ontmoetingsplekken in bestaande wijken wordt bewonersparticipatie en jeugdparticipatie ingezet.

Actiepunten Speelruimte in Arnhem

- Indien het behoefteonderzoek in Kronenburg/Vredenburg m.b.t. spelen positieve bevindingen oplevert, wordt onderzocht of voor alle speelplannen per wijk een dergelijk onderzoek opgezet kan worden.
- Het ontwerp voor park Paasberg dient als pilot voor het ontwerpen en inrichten van (grote) centrale (natuurlijke) speelplekken.
- Een inventarisatie over het daadwerkelijke aantal speeltoestellen, de leeftijd, vervangingstermijn en datum vindt plaats als nul-meting.
- Logboeken worden opgesteld en bijgehouden waarin onder andere de datum van plaatsing, de leeftijd, de staat van onderhoud en veiligheid, vervangingsduur en vervangingsdatum van de speeltoestellen zijn opgenomen.
- Bekijken hoe groenstroken beplant en gemaaid moeten worden, zodat zij interessant zijn voor kinderen.

Actiepunten Uitvoering en routes

- Voor iedere wijk wordt een uitvoeringsplan spelen opgesteld, waarbij o.a. in kaart wordt gebracht:
 - het daadwerkelijke gebruik van speelplekken;
 - de huidige staat van de speelplekken en speeltoestellen;
 - de behoeften die leven m.b.t. speelruimte;
 - de bevolkingsprognose;
 - het huidige en gewenste groenbeheer;
 - de daadwerkelijk beschikbare budgetten en de eventuele tekorten.
- Bij de programmering in een uitvoeringsplan spelen wordt bekeken of een eventuele bijplaatsing, verwijdering of omvorming van speelplekken van toepassing is.
- Jaarlijks opstellen en actualiseren van het beheerplan spelen

Routes

De hoofddoelstelling van deze nota is het mogelijk maken te komen tot een evenwichtige verdeling van veilige bespeelbare ruimte in spreiding en kwaliteit voor de verschillende doelgroepen. Deze doelstelling is ambitieus en dit betekent dat er tijd nodig zal zijn om 'de stip aan de horizon' te bereiken. Er zal via 2 lijnen gewerkt worden om deze doelstelling te bereiken. Bij deze lijnen is uitgegaan van het huidige financiële kader. Dit houdt in dat er voldoende budget beschikbaar is om een begin te kunnen maken met het bereiken van de geformuleerde ambities. Daarnaast zal worden meegelift op bestaande stedelijke projecten en programma's en zal worden geprobeerd subsidies binnen te halen om de geformuleerde ambities te verwezenlijken. Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen zal blijken wat daadwerkelijk haalbaar is. De 2 te volgen lijnen zijn:

1. Het aanbod van speelplekken dat blijft bestaan na het vaststellen van de uitvoeringsplannen spelen wordt op basisniveau gebracht en gehouden.
2. Investeren in nieuw aanbod na vaststelling van de uitvoeringsplannen spelen.

1. Inleiding

Deze nota geeft de beleidsuitgangspunten en actiepunten van de gemeente Arnhem weer op het gebied van spelen voor de doelgroep van 0-25 jaar.

1.1 Waarom een nieuwe Spelennota?

Voor jongeren tot en met 12 jaar hanteert de gemeente de Spelennota van 1996. Voor jongeren vanaf 13 jaar is nog geen specifieke visie vastgesteld. Een overall visie op het inrichten van de buitenruimte voor de jeugd van 0 – 25 jaar ontbreekt dus nog. In deze nota wordt de overall visie weergegeven, waarbij ervaring die is opgedaan met de uitvoering van de Spelennota van 1996 en nieuwe inzichten worden meegenomen.

De vraag naar speelvoorzieningen in de buitenruimte is groot, vooral omdat bespeelbare ruimte in een stad veelal schaars is. Spelen komt in veel wijken als wijkspreekpunt voor en staat hoog op de prioriteitenlijst van de wijkactieplannen voor de Vogelaar- en GSO III-wijken. Spelen is dus een onderwerp dat duidelijk leeft bij bewoners en professionals. Ook bij stedenbouwkundige plannen voor nieuwe wijken en de reconstructie van wijken blijkt speelruimtebeleid van essentieel belang. Spelen wordt nog te vaak als sluitpost gezien en niet altijd worden creatieve oplossingen bedacht om spelen toch een belangrijke plek in wijken te kunnen geven. De afdeling Wijkzaken van de gemeente Arnhem heeft in 2006 een signaalnotitie opgesteld om aan te geven welke knelpunten zij op het gebied van spelen ervaren. Hier ging het o.a. om het niet altijd consequent (kunnen) doorvoeren van de speelcirkels, de strijd om ruimte te creëren voor spelen, de onduidelijkheid in taakverdeling en vandalisme bij speelplekken.

Voor jongeren vanaf 13 jaar wordt nog onvoldoende buitenruimte ingericht om te spelen en elkaar te ontmoeten. Jongeren geven vaak aan dat er voor hen te weinig te doen is en dat er te weinig plekken voor hen zijn in de openbare ruimte waar zij elkaar kunnen ontmoeten en/of kunnen voetballen, basketballen, skaten etc. Bij de behandeling van de startnotitie van de nota 'opgroeien in Arnhem met kansen, grenzen en steun' werd door de gemeenteraad specifieke aandacht gevraagd voor vooral het inrichten van de buitenruimte voor de doelgroep vanaf 13 jaar (13-25).

Het aantal kinderen met overgewicht is de laatste jaren in Arnhem toegenomen. De jeugdgezondheidszorg onderzoekt jaarlijks alle 5 + 6, 10 +11 en 13 + 14 jarigen op school. In het schooljaar 2007/2008 heeft 19,5% van hen matig overgewicht en 7,8% obesitas. Dit overgewicht is toe te schrijven aan een ongezonde leefstijl en te weinig beweging. Het bestrijden van overgewicht is één van de vier speerpunten van het gezondheidsbeleid. Het buiten spelen stimuleren/extra faciliteren kan een bijdrage leveren aan de bestrijding van overgewicht.

1.2 Doelstellingen van deze nota

In deze nota wordt voor de periode 2010 tot 2020 een visie neergelegd en vertaald in beleidsuitgangspunten en actiepunten. Deze nota moet het mogelijk maken te komen tot een evenwichtige verdeling van veilige bespeelbare ruimte in spreiding en kwaliteit voor de verschillende doelgroepen. Hierbij wordt rekening gehouden met de veranderende samenstelling van de bevolking.

Met behulp van deze nota kunnen wensen van bewoners zorgvuldig afgewogen beantwoord worden. Tevens worden met deze nota normen en richtlijnen voor het creëren van ruimte voor jongeren en jongvolwassen vastgesteld. Door het creëren van speel- en ontmoetingsplekken voor deze doelgroep wordt geprobeerd een bijdrage te leveren aan het terugdringen van overlast(gevoelens) en vandalisme die door deze doelgroep wordt veroorzaakt.

Tot slot is het doel van deze nota helderheid te verschaffen over rollen en verantwoordelijkheden op het gebied van het inrichten, onderhouden en beheren van speelruimte, zowel tussen gemeentelijke disciplines als tussen de gemeente en haar partners.

Deze nota wordt vastgesteld voor een periode van tien jaar en na vijf jaar geëvalueerd. De beleidsuitgangspunten en actiepunten worden verwoord in deze kaders in de tekst.

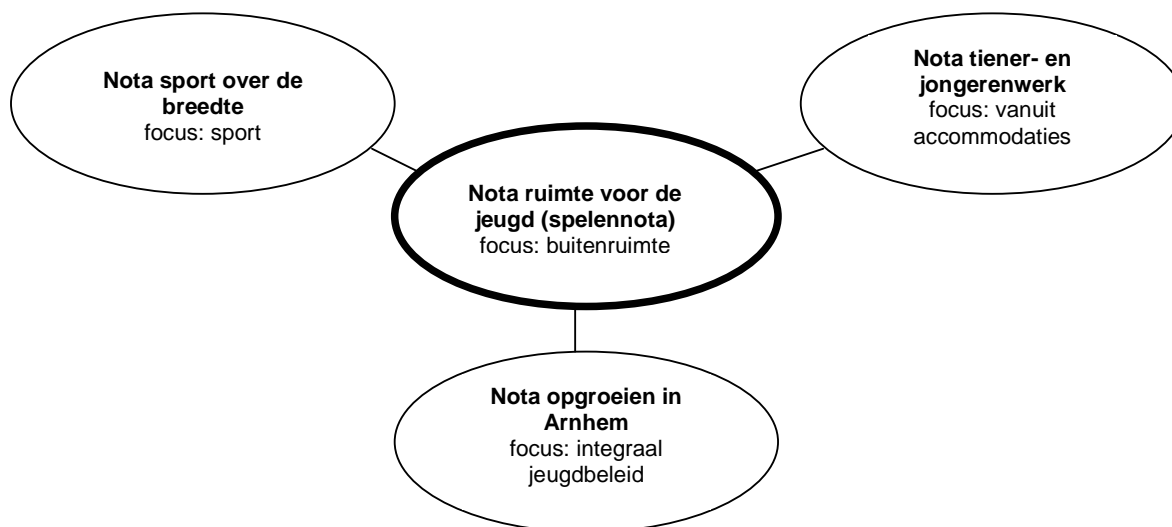
1.3 Afbakening

Deze nota beperkt zich tot de doelgroep van het integraal jeugdbeleid, namelijk 0-25 jaar. Spelen houdt uiteraard niet op bij 25 jaar. Denk aan (groot)ouders die spelen met kinderen, toezicht houden op kinderen bij het spelen en als men ouder is dan 25 jaar blijft men behoefte houden om elkaar in de openbare ruimte te ontmoeten en daar te ontspannen en bewegen. Om deze nota overzichtelijk en concreet genoeg te houden is ervoor gekozen de doelgroep af te bakenen tot de Arnhemse jeugd, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat speelruimtebeleid effect heeft op alle Arnhemse bewoners.

In dit beleidskader wordt het beleid ten aanzien van speel- en ontmoetingsplekken in de buitenruimte aangegeven. Er wordt (nog) niet aangegeven waar (nieuwe) speelvoorzieningen voor de Arnhemse jeugd zich precies moeten bevinden, hoe deze er precies uit moeten zien en wat er gebeurt met de huidige voorzieningen. Bij de uitwerking van deze nota zal per wijk een uitvoeringsplan spelen opgesteld worden waarin o.a. deze vragen worden beantwoord.

Deze nota zal niet gaan over het aanbod van kinder-, tiener- en jongerenwerk in wijkcentra, jongerencentra of op straat. Hiervoor is reeds de nota tiener- en jongerenwerk eind 2005 vastgesteld. Deze nota zal eind 2009 worden geëvalueerd.

Een aantal van de in deze nota beschreven voorzieningen hebben een sportkarakter, maar deze nota zal niet gaan over het sportbeleid in de breedte.

1.4 Interactieve beleidsvorming

Het opstellen van deze nota heeft op interactieve wijze plaatsgevonden. Op verschillende manieren en op verschillende momenten zijn jongeren, externe partners en interne disciplines betrokken.

Met jongeren zelf wordt al veelvuldig gecommuniceerd over speel- en ontmoetingsplekken. Er wordt dan niet zozeer gesproken over beleidsuitgangspunten, maar wel over de wensen van jongeren m.b.t. het realiseren van deze plekken. Jongeren denken en beslissen mee over locaties, ontwerpen, gedragsregels voor het gebruik van plekken etc. Tevens wordt in diverse wijkplatforms en bewonersoverleggen gesproken over speel- en ontmoetingsplekken. Een aantal voorbeelden van bewoners- en jeugdparticipatie wordt in hst. 5 weergegeven.

De concept nota is van 3 juni – 1 augustus jl. voor inspraak vrijgegeven. Er zijn 8 formele reacties binnengekomen. In de inspraakreacties wordt o.a. gepleit voor flexibiliteit bij de planning van het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen, het opstellen van een concreet investerings- en onderhoudsprogramma, voldoende capaciteit en expertise om het speelruimtebeleid daadwerkelijk te kunnen uitvoeren en mogelijkheden om al dan niet zelf toezicht te kunnen houden op speelplekken.

Verder wordt aandacht gevraagd voor aspecten en beleidsterreinen die van invloed zijn op het speelruimtebeleid, waaronder het hondenbeleid, het groenonderhoud (maaibeeld), de

beheervisies voor het grote groen (o.a. grotere parken) en het verkeersbeleid. Tevens worden vragen gesteld over verschillende normen, begrippen en uitgangspunten.

Tot slot worden concrete vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over wensen voor de eigen wijk. Deze laatste vragen zullen vooral beantwoord gaan worden bij het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen.

In bijlage 1 zijn de vragen en opmerkingen samengevat en wordt de reactie van de gemeente Arnhem daarop weergegeven. Tevens is aangegeven welke paragraaf in de nota is aangepast n.a.v. de inspraakreactie, indien dit van toepassing is.

Naast de formele inspraakperiode is er een speciale bijeenkomst voor professionals over jongerenontmoetingsplekken georganiseerd, is tijdens het jeugdcafé in april 2009 voor professionals een workshop gehouden en hebben diverse interne overleggen en consultaties binnen de gemeentelijke organisatie plaatsgevonden.

1.5 Afkortingen

In bijlage 6 vindt u een lijst met afkortingen die gebruikt worden in deze nota.

2. Visie op spelen

In dit hoofdstuk wordt eerst de betekenis van buiten spelen voor kinderen, jeugdigen, jongeren en jongvolwassenen beschreven. Daarna wordt beschreven welke landelijke wetgeving, normen en richtlijnen er gehanteerd worden. Vervolgens worden de normen en richtlijnen vertaald naar concrete afstanden, oppervlaktes, inrichting van speelplekken etc.

Het begrip speelruimte

Het is belangrijk om te realiseren dat *ruimte* de bepalende factor is bij spelen en niet zozeer de aanwezigheid van speeltoestellen. Speelruimte betreft ten eerste de ruimte die fysiek aanwezig is om te spelen, zowel in de openbare ruimte als op ingerichte speelplekken. Ten tweede gaat speelruimte over de ruimte die de doelgroep gegund wordt, met andere woorden: “waar mag hij of zij spelen?”

2.1 De betekenis van buiten spelen

Spelen is voor kinderen van groot belang voor hun lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkeling. Spelen is:

<i>Ontwikkeling;</i>	Met buiten spelen ontwikkelt een kind zich op fysiek, sociaal, cognitief, emotioneel en psychisch vlak. Grenzen verkennen!
<i>Gezond;</i>	Kinderen kunnen buiten meer bewegen dan binnen. Kinderen die vaak buitenspelen zijn minder vaak ziek, kunnen hun energie kwijt, zijn daardoor op school minder druk en kunnen zich daar beter concentreren, hebben minder blessures, werken onbewust aan hun conditie, hebben meer eetlust, minder stress en vallen makkelijker in slaap. Buiten spelen kan een belangrijke rol spelen bij het terugdringen van overgewicht bij kinderen;
<i>Samen leven;</i>	Sociale samenhang/ leefbaarheid in de wijk. Doordat kinderen buitenspelen vermindert de druk binnenshuis. Waardoor de kans op ruzie en mishandeling weer kleiner wordt. Het wordt ook gezelliger in de buurt met kinderen op straat, ouders komen met elkaar in gesprek (sociaal netwerk). Kinderen leren omgaan met de regels van het samenleven en samenwerken. Leren op eigen benen te staan en problemen (gezamenlijk) op te lossen;
<i>Woongenot;</i>	Wijken met groen, goede buitenspeelmogelijkheden en voldoende verkeersveiligheid blijken een belangrijke factor in de waardering die bewoners hebben voor hun woonomgeving (onderzoek ANWB, VROM, 2004). Als bewoners tevreden zijn zullen ze minder snel verhuizen.
<i>Band met natuur;</i>	Het in contact staan met de groene leefwereld is voor kinderen bevorderlijk voor de gezondheid, creativiteit en sociale interactie. Kinderen die veel kunnen spelen in natuurlijke omgevingen ontwikkelen makkelijker een gevoel van verbondenheid en verantwoordelijkheid voor de natuur (Both, 2004).

2.2 Definities speelruimte

Kinderen kunnen altijd en overal spelen. Wat ze gaan spelen, waar en hoe ze spelen hangt af van hun leeftijd, individuele voorkeur en de mogelijkheden die de directe omgeving hen biedt. Het liefst trekken kinderen al spelend door hun buurt. Het hele openbare gebied wordt als speelruimte in hun speelpatroon opgenomen. Sommige plekken zijn aantrekkelijk om langer te verblijven, andere hebben betekenis in een route bijvoorbeeld op weg van huis naar school. Een speciale aantrekkingskracht hebben ongewone situaties, zoals een weg die is opengebroken, een omgewaaide boom of een stagnerende regenwaterafvoer. Deze *speelaanleidingen* zijn objecten die niet specifiek voor het spelen geplaatst zijn, maar die een scala aan speelmogelijkheden bieden in formele en informele speelruimte.

Met *formele speelruimte* wordt de ruimte aangeduid die specifiek en exclusief is ingericht voor de speelfunctie (de speelplekken met voorzieningen).

Met *informele speelruimte* wordt de ruimte aangeduid waar de doelgroep leeft, woont en (veilig) kan spelen, zoals de straat, de stoep, het plantsoen en het water, maar waar geen specifieke speeltoestellen staan.

Speeltoestellen zijn die voorzieningen in de formele speelruimte die specifiek voor het spelen geplaatst zijn en gemaakt zijn voor een bepaalde speelmogelijkheid (bijv. glijden, klimmen, wippen, schommelen).

Ruimte in Nederland is schaars. Ruimte om te spelen en sporten staat vooral in de stedelijke gebieden onder druk. Spelen, sporten & recreëren moeten veelal concurreren met wonen, werken en parkeren, omdat deze (meer) geld opleveren. Er worden steeds meer woningen en parkeerplaatsen gebouwd (zowel in- als uitbreiding van wijken), voorzieningen voor volwassenen, hondenpoep en sociale onveiligheid leggen een steeds groter beslag op de beschikbare openbare ruimte. De strijd om ruimte treft alle welwillende burgers, maar vooral de jeugd, aangezien kinderen en jongeren geen stem hebben in de verdeling of inrichting van de openbare ruimte. Het streven naar veiligheid (in termen van minder overlast, maar ook sociale veiligheid en verkeersveiligheid) beperkt de speelruimte van kinderen letterlijk en figuurlijk. Kinderen hebben weinig ruimte om veilig op straat te spelen. Daarnaast verdwijnen sportvelden vaak naar de rand van de stad. De gemeente gaat over de inrichting van de openbare ruimte. Er ligt een belangrijke taak voor de gemeente om regie te voeren op dit thema waarbij verschillende sectoren zijn betrokken.

Er zijn plekken, zoals schoolpleinen, die heel geschikt zijn om op te spelen en sporten, maar die na schooltijd en in vakanties afgesloten worden, vaak uit angst voor overlast en vandalisme, maar ook juridische aspecten als aansprakelijkheid. Een goed aanbod van sport- en speelruimte vlak bij huis kan de jeugd meer naar buiten trekken, want één op de vijf kinderen speelt niet meer op straat. Dat dit nodig is blijkt uit de verontrustende ontwikkeling op het gebied van overgewicht onder kinderen. Inmiddels heeft 1 op de 8 kinderen een vorm van overgewicht. Om deze trends tegen te gaan zien we in gemeenten bijvoorbeeld steeds meer Richard Krajicek Playgrounds en Johan Cruyff Courts.

De inrichting van de straat en het groen beïnvloedt het speel- en sportgedrag van kinderen. Kinderen zoeken vaak naar een omgeving die hen uitdaagt. Ze spelen niet alleen op een schommel of een klimrek, maar vooral ook in een natuurlijke omgeving of op straat. Kinderen kunnen uren met water, zand, stokjes etc. spelen, hutten bouwen en boompje klimmen.

De afgelopen periode is er steeds meer aandacht voor dit zogenaamde 'natuurlijk spelen' en 'groene speelplekken' ontstaan. Een groene/natuurlijk' speelplek houdt in dat kinderen kunnen spelen met natuurlijke materialen in plaats van de bekende speeltoestellen. Een dergelijke speelplek ligt altijd in een groene omgeving en er is vaak water bij. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat deze duurzame, groene speelplekken, waarin ook de creativiteit en verbeeldingskracht van kinderen tot hun recht kunnen komen, de gezondheid van kinderen ten goede komt. De inrichting van het park Presikhaaf en de nieuw aan te leggen speelplek in Park Beek op de Paasberg zijn hier goede voorbeelden van.

Beleidsuitgangspunt

- De gemeente Arnhem onderkent het recht en het belang van speelruimte voor 0 tot en met 25 jarigen.
- De gemeente Arnhem wil voldoende veilige formele en informele speel- en ontmoetingsruimte aanbieden aan kinderen, jeugdigen, jongeren en jong volwassenen. Hierbij staan kwaliteit en tevredenheid van burgers centraal.

2.3 Landelijke wet- en regelgeving, normen en richtlijnen

Berekening van speelruimte

Voor de berekening van speelruimte wordt gebruik gemaakt van de richtlijnen die in 1999 door de NUSO (landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie) zijn geformuleerd in het Handboek Speelruimtebeleid. Hierin wordt voorgesteld per hectare netto woongebied 300m² (= 3%) te reserveren voor speelruimte (formeel en informeel). De SP heeft een initiatiefwet ingediend om van deze richtlijn een wet te maken, maar zover is het niet gekomen. De minister van VROM heeft in 2006 wel een beleidsbrief aan alle gemeenten gestuurd. In deze brief wordt de zorg van het kabinet uitgesproken over het feit dat kinderen ogenschijnlijk minder buiten spelen en dat dit zou komen doordat er een tekort aan speelruimte en ontwikkelingsmogelijkheden is. De gemeenten werden in deze brief verzocht invulling te geven aan de 3% richtlijn.

Veilig spelen

De veiligheid van speeltoestellen is geregeld in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Dit besluit is in werking getreden op 26 maart 1997. De wet geldt voor speeltoestellen die uitsluitend bestemd zijn voor openbare gelegenheden. Het besluit strekt zich uit over de gehele levensduur van een toestel: de ontwikkeling, het ontwerp, de plaatsing, het onderhoud etc. In deze wet staat dat speeltoestellen veilig moeten zijn, ze moeten voldoen aan wettelijke veiligheidseisen die zijn vastgelegd in Europese Normen. Naast de eisen aan het toestel zelf, zijn eisen opgesteld met betrekking tot de plaatsing, de standplaats van toestellen ten opzichte van elkaar in relatie tot de omgeving en ondergronden. Nieuwe toestellen moeten voorzien zijn van een certificaat van typekeuring, een bouwtekening en een logboek.

Per 1 juni 2009 zijn een aantal wijzigingen in de WAS aangebracht. Het gaat daarbij om de verplichting bij een aantal toestellen valdempende ondergronden te hebben en om de obstakel vrije ruimte om toestellen heen. Daarnaast is in een Europese norm nu expliciet vermeld dat spelen zonder risico ondenkbaar is, ook al zouden deze risico's leiden tot het oplopen van een bult of zelfs een botbreuk. Er is dus sprake van 'aanvaardbaar letsel'. Risico's welke kunnen leiden tot fataal of blijvend letsel blijven uiteraard onaanvaardbaar.

Over de veiligheid van speelaanleidingen en het zogenaamde natuurlijke spelen wordt in veel gemeenten discussie gevoerd. Is de gemeente nu wel of niet aansprakelijk als er een omgevallen boomstam in de openbare ruimte ligt waarop gespeeld wordt? Moeten speelaanleidingen van natuurlijke elementen nu wel of niet gecertificeerd worden? Een keurmerkinstituut kan in twijfelgevallen uitsluitsel geven en ook adviseren over hoe natuurlijke speelplekken in te richten. Een keurende instantie zal altijd verder kijken dan de opgelegde normen.

Bij veiligheid gaat het niet alleen over de eisen die gesteld worden aan de inrichting van speelplekken. De omgeving waarin een speelplek staat dient ook veilig te zijn. Kunnen kinderen zelfstandig naar de speelplek lopen of fietsen, is de plek sociaal veilig, is er voldoende ruimte om te lopen en rennen, is er voldoende afstand tot wegen, woningen, water, hondenvoorzieningen en bomen en bescherming tegen bijvoorbeeld autoverkeer? In stedenbouwkundige plannen zal met dit soort aspecten al rekening gehouden moeten worden. In de zogenaamde 'gele bundel' van de gemeente worden dergelijke afstanden en de normen uit de WAS opgenomen. Stedenbouwkundige plannen moeten voldoen aan de normen die gesteld worden in deze bundel.

Doelgroepen, loopafstanden en spelsoorten

De laatste 30 jaar is er door verschillende organisaties die betrokken zijn bij speelruimte samengewerkt om te komen tot richtlijnen voor de aanleg en het onderhoud van speelvoorzieningen. Vooral het uitgeven van het 'Handboek veiligheid van Speelvoorzieningen' heeft bijgedragen aan het tot stand komen van landelijk aanvaarde normen en richtlijnen. Dit handboek heeft onder andere geleid tot het vastleggen van de afstand die de verschillende doelgroepen (sociaal) veilig tot een speelvoorziening kunnen afleggen (de zogenaamde loopafstanden) en de wenselijke oppervlakte van een speelvoorziening. Vaak resulteert dit in een visie met zogenaamde speelcirkels.

Naast het speelcirkelbeleid, dat veel gemeenten hanteren, geeft uitgebreid gebruiks- en veldonderzoek inzicht in hoe een speelplek functioneert. Aan de hand hiervan konden landelijke normen en richtlijnen worden opgesteld voor het aantal kinderen van een bepaalde leeftijdscategorie dat binnen een actieradius woont en een speelplek zelfstandig zou moeten kunnen bereiken, zonder elkaar op de speelplek in de weg te lopen.

Door het toepassen van normen en richtlijnen wordt invulling gegeven aan een evenredige verdeling van speelruimte over de doelgroepen en de wijken. Voor de normen en afstanden die gelden voor speelgelegenheden in de woonomgeving worden de ontwikkelstadia van kinderen samengevat in drie leeftijdsgroepen, kinderen (0 t/m 6 jaar), jeugd (7 t/m 12 jaar), jongeren en jong volwassenen (13-25 jaar).

Toepassing van de normen

De landelijke normen en richtlijnen (zie bijlage 1 en 2) zijn onderling dusdanig opgesteld dat zowel de gestelde hoeveelheid informele als formele ruimte in een wijk aanwezig dient te zijn voor een evenwichtig aanbod aan speelruimte. Als kinderen en jongeren willen spelen en/of

elkaar ontmoeten, kunnen zij in een gevarieerde omgeving met gras, struiken, bomen, pleinen, stoepen en water vrijwel alle vormen van spel uitoefenen. Door te zorgen voor voldoende informele ruimte om te kunnen spelen, naast het bieden van formele plekken, kan een evenwichtige spreiding van voorzieningen voor verschillende doelgroepen over de stad worden gewaarborgd. In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op deze landelijke normen en richtlijnen.

Speelruimte blijft echter maatwerk per wijk. Niet in alle wijken is voldoende informele ruimte om te spelen en niet in alle wijken is voldoende ruimte te creëren om (grote) formele speelplekken aan te leggen. Bij reeds lopende projecten (bijv. de nieuwbouw van Schuytgraaf en de herstructurering van Malburgen) worden de tot nu toe gemaakte afspraken m.b.t. speelruimte gerespecteerd. De normen en richtlijnen in deze nota zijn dus van toepassing op nieuwe projecten.

De normen in bijlagen 2 en 3 moeten niet als keurslijf ervaren worden en daarmee alle creativiteit van professionals dwarsbomen. Indien door het inrichten van minder ruimte dan de richtlijnen voorschrijven kwaliteit en tevredenheid van bewoners te realiseren is, wordt ervoor gekozen de richtlijnen niet strikt te volgen. Het is aan professionals om gezamenlijk creatieve oplossingen te bedenken voor het ontwerpen en inrichten van ruimte. Over samenwerking tussen verschillende disciplines wordt in hoofdstuk 4 verder ingegaan.

Beleidsuitgangspunten

- De gemeente streeft er naar, volgens de richtlijnen van de NUSO, per hectare netto woongebied 300m² (= 3%) te reserveren voor speelruimte (formeel en informeel)
- Informele en formele speelruimte moeten voldoen aan de normen van de WAS.
- Informele en formele speelruimte voldoen aan de landelijke richtlijnen tenzij met minder ruimte voldoende kwaliteit en tevredenheid van de burgers te realiseren is. Lopende projecten worden volgens de tot nu gehanteerde normen uitgevoerd.

3. Doelgroepen en ruimtebehoeften

De behoefte aan ruimte van de verschillende doelgroepen in de woonomgeving wordt in dit hoofdstuk behandeld. Om vrijuit te kunnen spelen en ontmoeten zal de behoefte aan ruimte groter worden naarmate een kind ouder wordt. Ook de basisvoorwaarden voor een speelbare woonomgeving vragen om een specifieke invulling per leeftijdsgroep. De ontwikkeling van een kind verloopt globaal van het spelen in eigen huis en tuin naar het op verkenning gaan in de directe omgeving van zijn huis, alleen of in kleinere groepjes en in kleinschalige ruimten. Naarmate het kind ouder wordt speelt het verder van huis, in grotere groepen en in grotere ruimten. Maar voor ieder kind geldt dat de directe omgeving van zijn huis de meest frequente speelplaats blijft. Wat in dit hoofdstuk staat beschreven wordt in bijlage I en II in een tabel per doelgroep samengevat weergegeven.

3.1 Kinderen tot en met 6 jaar (baby's, peuters en kleuters)

De ontwikkeling en interesse

In het eerste levensjaar is het kind enkel gericht op het eigen lichaam, de functies daarvan en de volledige oriëntatie op de verzorgers. Van een oriënterende relatie met de omgeving is nog geen sprake. Peuters van 1 tot 3 jaar krijgen meer belangstelling voor hun omgeving. Ze gaan dingen verkennen door ze in de mond te stoppen en gebeurtenissen en dingen krijgen een betekenis. Van ruw materiaal, zand, blokken en dergelijke, worden nieuwe dingen gemaakt. Langzamerhand ontstaan ook contacten buiten de kring van directe verzorgers. De beweeglijkheid van de peuter neemt sterk toe. Experimenteren met bewegen, vasthouden en loslaten in een fantasiewereld vullen een belangrijk deel van het spel van de peuter. In de kleuterleeftijd nemen de motorische vaardigheden, zoals rennen, klauteren en steppen, enorm toe.

De voorzieningen

Kleine kinderen spelen dicht bij huis, bij wijze van spreken onder het keukenraam. De actieradius neemt toe tot ongeveer 100 meter van huis en veel nieuwe dingen komen in de belangstelling, waaronder het groen (planten en bloemen). Meestal spelen kinderen individueel of met een buurjongen of –meisje. Voor een klein kind valt al heel wat te beleven op 20m². Fietsen, ballen, stoepkrijt en veel rommeldingetjes als stokken, stenen, doeken en klein speelgoed van binnen zijn favoriet. Wanneer een straat opnieuw wordt ingericht en tijdelijk veel zand beschikbaar is hebben kleine kinderen dolle pret. Een klein kind kan niet of moeilijk gevaren inschatten, zodat het belangrijk is dat er geen of zeer weinig auto's, brommers en fietsers rijden over zijn informele speelruimte. Daarom zijn de tuin, de oprit, de stoep, de (doodlopende) straat, het achterplein en het grasveldje aangrenzend aan de voordeur de belangrijkste bronnen van speelruimte. Veilige speelruimte dicht bij de woning is voor kleine kinderen dan ook belangrijk in verband met fysieke veiligheid en een vertrouwde sfeer. Formele speelvoorzieningen dienen in te haken op de primaire interesses zoals schommelen, glijden, klimmen en klauteren, het ervaren van hoogteverschillen en spelen met zand en water.

3.2 Jeugdigen tot en met 12 jaar

De ontwikkeling en interesse

De sociale omgeving breidt zich in deze levensfase sterk uit. Naast het georiënteerd zijn op het primaire opvoedingsmilieu gaat het schoolleven een steeds belangrijker plaats innemen. De onderlinge invloed van leeftijdsgenoten is groot, waarbij een sterk beroep wordt gedaan op sociale vaardigheden. Vrienden maken, vijandigheid, overheersing, leiderschap, samenwerking, competitie en pesten, zijn zaken waar de kinderen mee moeten leren omgaan. Er ontwikkelt zich, als het goed gaat, steeds nadrukkelijker een eigen persoonlijkheid en zelfstandigheid en het waarnemingsvermogen neemt toe.

Een sterk groeiende motoriek manifesteert zich door "wilder" spelgedrag in de vorm van fietscrossen, tikkertje, rollerskaten, stoeipartijen, baldadigheid en waaghalzerij. Ook rustige, creatieve spelvormen, zoals zandkastelen bouwen, grachten graven, vadertje-en-moedertje-spelen, hutten bouwen en toneelspelen hebben de belangstelling op deze leeftijd. De interesses en de spelactiviteiten van jongens en meisjes gaan tegen het einde van deze fase uit elkaar lopen. Jongens spelen over het algemeen meer buiten, gaan verder weg en hun spel is over het algemeen ruiger. In de loop van deze fase gaat het kind zich steeds meer los van huis bewegen en er wordt steeds meer een eigen speelwereld met vriendjes en vriendinnetjes gevormd. Voor meisjes worden gaandeweg ook 'kletsplekjes' steeds belangrijker, zij zijn meer 'in ruste' op plekken buiten.

De voorzieningen

Wat oudere kinderen gaan steeds verder de wijk in en gebruiken, binnen een straal van ongeveer 400 meter van de woning, de gehele openbare ruimte als verkenningsgebied. Basisschoolkinderen spelen veelal in groepjes met kinderen van school en/of uit de buurt. Voor spelactiviteiten als balspelen, rollerskaten en fietscrossen hebben ze meer ruimte nodig dan kleine kinderen. Per kind is 10m² groene en 10m² verharding nodig, maar dan wel gebundeld met de ruimte van vijf andere kinderen zodat er ruimtes van circa 50m² ontstaan. Per buurt is een verharding en/of grasveldje om balspelen te kunnen doen van groot belang voor deze doelgroep, zodat na schooltijd en 'na het eten' daar gespeeld kan worden. Zowel jongens als meisjes vinden dit belangrijk. Voor meisjes zijn 'kletsplekjes' op deze leeftijd ook belangrijk. Interessant voor deze doelgroep zijn voorzieningen met een avontuurlijk uitdagend karakter, zoals een terrein voor fietscrossen, hutten bouwen, een klimmuur, indiaantje spelen en besloten plekken om zich te kunnen terugtrekken. Daarnaast zijn wegen waar weinig verkeer komt, stoepen, hofjes en pleintjes voor straatspelen als knikkeren, touwtjespringen, speurtochten, tik- en verstopspelen favoriet.

3.3 Jongeren en jongvolwassenen tot 25 jaar

De ontwikkeling en interesse

Tieners vormen de overgang van kind-zijn naar volwassenheid. Zowel geestelijk (denken en gevoelens), als lichamelijk treden er snelle veranderingen op. In deze fase heeft het kind met veel onzekerheden te maken. Geen kind meer en nog geen volwassene, maar wie of wat dan wel? Opstandigheid, besluiteloosheid, idealisme, depressie, het zijn allemaal dingen waar je op deze leeftijd mee te maken kunt krijgen. Er moeten belangrijke keuzes gemaakt worden ten aanzien van bijvoorbeeld school en relaties, terwijl de jongere hinkt tussen kinderlijke speelsheid en volwassen seriusheid. Het is niet altijd even gemakkelijk en gewenst zaken thuis te bespreken. Afzetten tegen gezag en een eigen ervaring- en gevoelsdomein opbouwen hoort bij deze leeftijdsfase. De actieradius wordt sterk vergroot, vooral door het schoolleven dat zich ver(der) van het ouderlijk huis afspeelt. De groepsvorming op vaak informele plekken begint zich nadrukkelijk in deze leeftijdsfase af te tekenen. Relaties, muziek en kleding zijn de belangrijkste issues voor de jongeren in deze leeftijdsfase.

De voorzieningen

Voor jongeren vanaf 13 jaar wordt niet echt meer gesproken over spelen, het gaat meer om het sporten en elkaar ontmoeten in de openbare ruimte. Ontmoeten gebeurt veelal informeel, op spontaan ontstane plekken en minder op speciaal daarvoor ingerichte speel- en ontmoetingsplekken. Jongeren kiezen voor ontmoeting meestal plekken waar ze kunnen zitten om met elkaar te praten. Dat zijn plaatsen in het zicht, maar waar ze toch een beetje privacy hebben. Het is belangrijk vanuit deze visie met jongeren om te gaan en ze niet letterlijk aan de rand van de maatschappij te plaatsen. Een te hanteren indicator voor deze ontmoeting is dat er per 15 jongeren in de wijk een ontmoetingsaanleiding moet zijn. Banken (met daarbij een prullenbak!) die voor de hele wijk bedoeld zijn, zijn ook voor deze doelgroep prima geschikt.

Kenmerken van plekken die geschikt zijn voor jongeren om elkaar informeel te ontmoeten zijn:

- Met de fiets, bromfiets en bromscooter gemakkelijk bereikbaar;
- Langs routes naar school, werk of sport;
- Bij een straatlantaarn;
- In het zicht langs de weg, zodat vrienden kunnen zien dat je 'er bent';
- In het zicht van toezichthouders die zonder uit de auto te hoeven stappen kunnen zien wat er gebeurt;
- Niet in een open vlakte;
- Niet te dicht bij de woningen;
- Ergens op kunnen zitten en/of tegenaan kunnen hangen.

Een deel van de openbare ruimte voldoet aan één of meerdere van deze kenmerken en hoeft dus niet specifiek voor jongeren aangewezen of ingericht te worden. Ontmoetingsplekken 'ontstaan' veelal vanzelf, omdat jongeren elkaar daar tegenkomen.

Belangrijk is dat jongeren kunnen 'aflezen' aan de inrichting van de openbare ruimte welke regels er globaal gelden. Een enkel bankje dicht op woningen biedt minder mogelijkheden dan meerdere banken bij elkaar met een overkapping achter een wijkcentrum. Jongeren

begrijpen dit ook. Door te zorgen voor variatie en voldoende ontmoetingsplekken kan gestuurd worden op de plekken die jongeren kiezen. Buurtbewoners en professionals kunnen jongeren ook beter verwijzen.

3.4 Kinderen met een functiebeperking

Kinderen met een lichamelijke handicap vormen een specifieke doelgroep. Ook voor hen is het belangrijk om samen met anderen te kunnen spelen. Een grote groep hiervan kan zich grotendeels zelfstandig verplaatsen, spelen met kinderen zonder beperkingen en gebruik maken van de huidige speeltoestellen. Dit betekent dat niet iedere speelplek en ieder toestel voor alle vormen van beperking geschikt moeten zijn. Wel moet nagedacht worden over hoe een speelplek voor een brede doelgroep geschikt kan zijn. Zo kan bijvoorbeeld overwogen worden om een netschommel aan te brengen in plaats van een traditionele schommel. Een dergelijk toestel heeft zowel voor de doelgroep met als zonder beperking grote speelwaarde.

Beleidsuitgangspunten

- Bij (her)inrichting van de woonomgeving en speelvoorzieningen wordt rekening gehouden met de behoefte, het gebruik, het ruimtebeslag van de verschillende doelgroepen en de bereikbaarheid van speelruimte in de omgeving.
- Voor de drie doelgroepen worden loopafstanden tot aan de speelvoorzieningen aangehouden.
- Bij het ontwerpen en realiseren van speelplekken wordt rekening gehouden met medegebruik van de doelgroep met een beperking.
- Binnen de looptijd van dit beleidskader wordt minimaal één aangepaste speelvoorziening per wijk gerealiseerd voor kinderen met een beperking.

4. Samen werken aan speelruimte

4.1 Stedenbouwkundige plannen

In Arnhem zijn de gemeente, meerdere woningcorporaties en diverse projectontwikkelaars actief. Doordat zij bepalen hoe woonwijken er uit zien, zijn zij samen verantwoordelijk voor het aanbieden van speelruimte. Indien de woningcorporatie of de projectontwikkelaar en de gemeente gezamenlijk kunnen inzetten op het gebied van speelruimte, zal dit ten eerste de doelgroepen zelf ten goede komen. Daarnaast kan de beschikbare speelruimte door afstemming en wederzijdse overdracht van kennis nog beter en eventueel uitgebreider aansluiten op de specifieke situatie en de wensen van (toekomstige) bewoners. Op deze wijze kunnen er aantrekkelijker en hoogwaardiger wijken worden gerealiseerd. Een landschapsarchitect/ontwerper openbare ruimte kan in deze processen zorgen voor de nodige creativiteit om speelruimte kwalitatief goed in te passen in de plannen. In de gemeente Arnhem worden kwaliteit van speelruimte en tevredenheid van bewoners boven het volledig voldoen aan de normen voor formele en informele speelruimte gesteld.

In stedenbouwkundige plannen wordt het gebruik van ruimte grotendeels vastgelegd. Het blijkt dat als er in de stedenbouwkundige plannen onvoldoende rekening is gehouden met de noodzaak van speelruimte, er in de toekomst problemen te verwachten zijn. Een bekend probleem daarbij is het tekort aan (geplande) speel- en ontmoetingsruimte voor jongeren. Als deze niet tijdig wordt ingepland, wil geen bewoner deze ruimte meer voor de deur hebben (Not In My Back Yard, NIMBY). Het tekort aan ruimte kan vandalisme en overlast in de hand werken doordat jongeren hangen op plekken waar dit eigenlijk niet gewenst is (speelplekken voor kinderen, schoolpleinen, gebouwen met luifels, etc).

Naast het reserveren van speelruimte in stedenbouwkundige plannen is het ook van belang speelruimte goed in te passen in het kader van veiligheid. In het verkeersbeleid worden verschillende typen wegen onderkend en bestaat bijv. ook verschil in straten waar lijnbussen doorrijden en waar niet. Bij het aanleggen van speelplekken wordt rekening gehouden met de verkeerssituatie, dus bijvoorbeeld niet direct langs drukke woonstraten en/of met goede afscherming (bv. haagjes).

Het opnemen van de beleidsuitgangspunten van deze nota in het programma van eisen/de nota van uitgangspunten voor het opstellen van stedenbouwkundige- en daaraan gekoppeld terreininrichtingsplannen voor nieuwbouw en reconstructies dwingen de gemeente, woningcorporaties en projectontwikkelaars om speelruimte een goede plek te geven in hun plannen. De speelplekken van corporaties worden ook opgenomen in de speelcirkelkaarten.

Beleidsuitgangspunt stedenbouwkundige plannen

- Stedenbouwkundige plannen worden m.b.t. speelruimte getoetst aan de nota ruimte voor de jeugd (spelennota).

4.2 Bestemmingsplannen

Voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken is het van belang om te voorkomen dat aan de hand van bestemmingsplanregels de aanleg hiervan wordt bemoeilijkt.

Er moet in bestemmingsplannen voldoende vrijheid zijn om op nieuwe ontwikkelingen en behoeften in te spelen zonder dat hiervoor bestemmingsplannen moeten worden herzien. Dat betekent een zware en langdurige procedure met (te) veel mogelijkheden voor bezwaarmakers. Daarom moeten de regels voor (semi)openbare ruimte zodanig worden opgesteld dat er voor het realiseren van nieuwe speelplekken geen bestemmingsplanherziening nodig is. Dit kan gerealiseerd worden door in de doeleindenomschrijving van bestemmingen als “Groen”, “Sport”, “Maatschappelijk” en “Verkeer” expliciet “Spelen” op te nemen. Dat betekent, dat in de bestemmingsplannen al helder wordt gemaakt, dat spelen in die bestemmingen past en dat men erop kan rekenen, dat er binnen die bestemmingen ruimte voor zal worden ingericht.

Voor speelvoorzieningen zijn ook de hekwerken nodig zoals ballenvangers en een voetbalkooi en speelwerktuigen zoals klimtorens. In de bestemmingsplannen moeten binnenplanse ontheffingen komen om dit soort vergunningsplichtige bouwwerken te kunnen realiseren zonder daarvoor een herziening van het bestemmingplan te hoeven maken.

Het bieden van deze ontwikkelingsruimte voor spelen binnen bestemmingsplannen vraagt om een goede communicatie met toekomstige gebruikers en omwonenden van nieuwe voorzieningen. Zij moeten de kans krijgen om bij de keuze van locaties en bij de (her)inrichting daarvan aan bod te komen.

Beleidsuitgangspunt bestemmingsplannen

- In bestemmingsplannen voldoende vrijheid creëren om op nieuwe ontwikkelingen en behoeften in te spelen zonder dat hiervoor bestemmingsplannen moeten worden herzien.

4.3 Hondenbeleid

Vanuit het vigerende hondenbeleid worden in Arnhem hondenuitlaatplaatsen aangewezen, waar de gemeente de hondenpoep opruimt. Op alle overige plaatsen geldt een opruimplicht voor burgers, waarbij de gemeentelijke toezichhouders en handhavers toezien op naleving.

Overlast van hondenpoep in de openbare ruimte is echter een bekend probleem. Het is bekend dat kinderen daar vaak niet in groenstroken kunnen spelen, omdat er hondenpoep ligt. Op formele speelplekken staat daarom een hondverbodsbord om overlast te voorkomen. In de overige openbare ruimte is het vanuit beeldkwaliteit niet wenselijk om overal verbodsborden neer te zetten. Toezicht op speelplekken moet het hondenpoepprobleem verminderen (zie paragraaf 4.7).

4.4 Schoolpleinen als openbare speelruimte

De (speel)pleinen bij basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs met hun voorzieningen vormen vaak een belangrijk deel van de speelruimte. Basisscholen liggen vaak op een centrale locatie in de wijk of buurt, zijn veilig en er is voldoende ruimte waardoor zij een grote aantrekkingskracht hebben op de jeugd. Voor, tijdens en na schooltijd wordt er veel gespeeld en de weg er naartoe is goed bekend.

De schoolpleinen in de gemeente Arnhem zijn lang niet allemaal openbaar en doorgaans afgesloten met een hek. Scholen zijn vaak terughoudend met het openstellen van hun schoolpleinen in verband met een verwachte toename van vandalisme aan schoolgebouwen en op het schoolplein. Daarnaast zijn er juridische aspecten als aansprakelijkheid (bij bijv. ongevallen) van belang. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het schoolplein, ook als het plein na schooltijd nog door kinderen gebruikt wordt om te spelen. Het komt voor dat speelvoorzieningen op schoolterreinen vandalisme en ander sociaal onaanvaardbaar gedrag aantrekken. Met name voor het schoolgebouw en de directe omgeving kan dit onaanvaardbare consequenties hebben. Deze risico's zullen met de schoolbesturen besproken worden. Openbaarheid betekent overigens niet noodzakelijk dat er geen hekken mogen staan. Er kan ook gedacht worden aan sleutelbeheer door omwonenden, extra toezicht door ambulante jongerenwerk, straathoekwerk en de politie, openingstijden voor de schoolpleinen etc.

Tot dusver zijn deze voorzieningen enkel betrokken in het 'spreidingsplaatje' van de speelvoorzieningen in de wijk indien er geen openbare ruimte beschikbaar was, omdat zij immers onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen vallen. De komst van de zogenaamde brede scholen en multifunctionele centra (mfc's) maakt een effectiever gebruik van de ruimte rond de school en het multifunctioneel centrum, gedurende een langere periode van de dag, zinvol. Om openbaar toegankelijke schoolterreinen te betrekken in de 'speelplannen' per wijk, is het nodig dat duidelijke afspraken worden gemaakt met schoolbesturen over de verantwoordelijkheden, het beheer, het onderhoud en de vervanging van de speeltoestellen. Zo kan bijvoorbeeld afgesproken worden dat de speeltoestellen geschonken worden aan de gemeente en dat de gemeente vervolgens verantwoordelijk is voor het beheer en het onderhoud. Er zal dan een contract moeten worden opgesteld waarbij de gemeente en het schoolbestuur alle benodigde (juridische) afspraken maken. De kansen liggen voornamelijk bij de multifunctionele centra.

Beleidsuitgangspunten schoolpleinen als openbare speelruimte

- Openbaar toegankelijke schoolterreinen van basisscholen zullen, met instemming van schoolbesturen en oudercommissies, bij voorkeur worden betrokken in het speelplan voor de wijk.
- Bij de (her-)ontwikkeling van nieuwe (brede) scholen en multifunctionele centra is het uitgangspunt dat het (school)plein openbaar toegankelijk wordt en dat hier vanuit de gemeente in geïnvesteerd wordt.

4.5 De (omliggende groenstroken van) sportvelden als openbare speelruimte

De omliggende groenstroken van sportvelden kunnen voor het spelen van de jeugdigen en jongeren een betekenis hebben. Allereerst is daar natuurlijk de ruimte om met een groep(je) vrienden een wedstrijdje te spelen. Daarnaast bieden de grasvlakten ook de ruimte om te vliegeren, een boemerang uit te proberen of om een zweefvliegtuigje te laten vliegen.

Omliggende groenstroken van sportvelden kunnen dus (gedeeltelijk) voorzien in de behoefte aan informele speelruimte. Maar ook kunnen de verenigingen de sportvelden open stellen voor georganiseerde sportactiviteiten buiten de vereniging om, zoals schoolvoetbal en sport- en spelwerk of het houden van clinics om leden te werven.

Daarvoor moet wel rekening gehouden worden met trainings- en wedstrijturen en het herstellend vermogen van het gras. Verder moet er aandacht zijn voor vandalisme; indien het medegebruik van sportvelden leidt tot schade aan de velden en gebouwen zal een heroverweging gemaakt worden.

In de gemeente Arnhem liggen diverse sportcomplexen die potentie hebben voor het openbare speelvoorzieningsniveau.

Beleidsuitgangspunten sportvelden en omliggende groenstroken

- Omliggende groenstroken van sportvelden die kunnen voorzien in de behoefte aan (in)formele speelruimte worden in overleg met de vereniging meegenomen in het speelplan voor de wijk en bespeelbaar gemaakt.
- Daarnaast wordt bekeken of de sportvelden zelf mede gebruikt kunnen worden door kinderen en jongeren uit de omgeving.

4.6 Grotere en centrale speelplekken in de wijk

Naast het aanleggen van kleine(re) speelplekken in de speeldreinen wordt gepleit voor het aanleggen van grotere plekken die centraal in de wijk liggen en die aantrekkelijk genoeg zijn om kinderen, jeugdigen en jongeren uit de hele wijk te trekken. Deze plekken kunnen als ontmoetingsplek fungeren voor jong en oud uit de hele wijk en daarmee een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de wijk. Het combineren van leeftijdscategorieën op één speelplek is zowel voor sociale als lichamelijke ontwikkeling aan te raden. In de gemeente Arnhem liggen al een aantal bouwspeelplaatsen die als voorbeeld kunnen dienen. Uit onderzoek en ervaring in het gehele land blijkt dat rond een centraal gelegen, goed functionerende speelplek altijd voldoende kinderen, jeugdigen en jongeren wonen, zelfs in de loop van 25 jaar. De zogenaamde bouwspeelplaatsen kunnen bijv. gezien worden als centrale speelplek waar meerdere leeftijdscategorieën kunnen spelen.

Bij het combineren van leeftijdscategorieën moet echter wel rekening worden gehouden met voldoende ruimte voor elke leeftijdscategorie, ze moeten elkaar niet in de weg zitten. Eigen, bij de leeftijd passende en aantrekkelijke speeltoestellen en -aanleidingen moeten worden geplaatst. Jeugdigen en jongeren zullen dan respect hebben voor de speelplek van kinderen en de toestellen weinig of niet misbruiken. Deze randvoorwaarden zijn zeer belangrijk voor het slagen van een succesvolle gezamenlijke speelplek. De ontwerper van een centrale speelplek zal als opdracht meekrijgen creatief om te gaan met de beschikbaar gestelde ruimte om een uitdagende en aantrekkelijke plek voor alle leeftijdscategorieën te zorgen.

Een nadeel van een centrale speelplek kan zijn dat jonge kinderen (en jeugdigen) zich soms geïntimideerd voelen door jongeren en daarom niet op de plek (durven) spelen. Andersom zullen jongeren zich misschien niet snel aangetrokken voelen tot plekken waar (kleine)

kinderen met hun ouders aan het spelen zijn. Het aanleggen van dergelijke plekken zal in Arnhem daarom alleen gebeuren als de ontwerper van openbare ruimte voldoende mogelijkheden ziet om aanbod voor de verschillende leeftijdscategorieën te creëren.

Bouwspeelplaatsen

Bouwspeelplaatsen zijn grote, centrale speelplekken in de wijk. Een bouwspeelplaats is een beschermde speelvoorziening in de buitenruimte. Een bouwspeelplaats onderscheidt zich van andere speelplekken, doordat er toezicht is en er (sport)activiteiten voor en door de wijk georganiseerd worden. Een bouwspeelplaats kan een belangrijke functie hebben in de ontwikkeling van kinderen, jeugd en jongeren. Door het spelen leren zij zichzelf, anderen en de omgeving kennen. Daarnaast kan een dergelijke voorziening een betekenis hebben voor de sociale samenhang in een wijk en het vrijwilligerswerk stimuleren. Er zijn zeven bouwspeelplaatsen in Arnhem: De Blokhut, De Buitelaar, De Hakkebrak, De Leuke Linde, De Rommelkist, Het Kraaiennest en Thialf. Deze hebben verschillende openingstijden en zijn 's avonds en in het weekend beperkt geopend.

Om het beeld compleet te hebben en een integrale afweging m.b.t. speelvoorzieningen te kunnen maken is het belangrijk bouwspeelplaatsen in het overzicht van het openbare speelvoorzieningenniveau te betrekken. De vraag naar eigentijdse sport- en speelplekken van een hoge kwaliteit is een trend die terug te zien is in alle grote steden van Nederland. Ook in Arnhem worden de bouwspeelplaatsen druk bezocht en is de vraag naar Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds groot. Dit kan betekenen dat er investerings- en onderhoudsgelden ten gunste van de bouwspeelplaatsen gaan worden aangewend. Wel moeten afspraken gemaakt worden over toegangstijden en -kosten. Daarbij dient nagegaan te worden hoe de veiligheidsaspecten en aansprakelijkheid zijn geregeld. Daarnaast is het van belang goed na te denken over de ontwikkeling van programmering bij deze voorzieningen. Een goede wijkbetrokkenheid voorkomt vandalisme en daarmee kosten.

Cruyff Courts, Krajicek Playgrounds, verharde en onverharde (trap)velden

Vanuit de Cruyff Foundation en de Richard Krajicek Foundation wordt gestimuleerd dat er Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds worden aangelegd. Dit zijn verharde multifunctionele sport- en speelvelden. Vanuit beide foundations wordt hiervoor budget beschikbaar gesteld, waaraan de voorwaarde is verbonden dat er ook (sport)activiteiten worden georganiseerd. Bouwspeelplaatsen de Blokhut, Thialf, de Rommelkist en de Leuke Linde zijn omgebouwd tot Krajicek Playgrounds. Ook in Malburgen-West en Presikhaaf zal een Krajicek Playground worden aangelegd. In Malburgen-Oost en in Presikhaaf ligt een Cruyff Court, In Schuytgraaf zal er nog één worden aangelegd.

Naast deze multifunctionele velden met toezicht en georganiseerde activiteiten worden in Arnhem ook verharde en onverharde (trap)velden aangelegd. Deze voorzieningen worden ook meegenomen in het overzicht van het openbare speelvoorzieningenniveau.

Beleidsuitgangspunt grotere en centrale speelplekken in de wijk

- Naast het aanleggen van kleine(re) speelplekken in de speelcirkels grotere plekken aanleggen die centraal in de wijk liggen en die aantrekkelijk genoeg zijn om kinderen, jeugdigen en jongeren uit de hele wijk te trekken.
- Bouwspeelplaatsen, Cruyff Courts, Krajicekvelden, verharde en onverharde voetbalvelden worden in het openbare speelvoorzieningenniveau betrokken bij de speelplannen per wijk.

4.7 Toezicht op speelplekken

Sociale veiligheid speelt voor veel ouders een rol bij het besluit of hun kinderen alleen naar een speelplek in de buurt toe mogen. Hondenpoep, criminaliteit en overlastgevende jongeren zijn redenen om kinderen niet alleen buiten te laten spelen. De roep om toezicht op speelplekken is op steeds meer plekken te horen.

Het uitgangspunt is dat er bij iedere formele speelplek een bankje en een prullenbak geplaatst worden, zodat ouders zelf ook toezicht kunnen houden op hun kinderen.

In de gemeente Arnhem worden voor ontmoetingsplekken voor jongeren samen met jongeren gedragsregels opgesteld. Het ambulant jongerenwerk, straathoekwerk en de politie werken samen om jeugdoverlast te bestrijden. Rijnstad en Pactum/Rijnside hebben in een samenwerkingsovereenkomst afspraken gemaakt over wie wat doet bij jeugdgroepen op

straat en wie wat doet bij meldingen van overlast. Deze samenwerkingsovereenkomst wordt ook besproken met de politie. Daarnaast wordt vanuit de gemeente geïnvesteerd in een aanpak jeugdoverlast. Deze partners zijn altijd betrokken bij het samen met jongeren en de gemeente realiseren van ontmoetingsplekken.

De gemeente Arnhem heeft zelf ook toezichthouders op straat, zij kunnen in hun gebied zien of er veel hondenpoep op een speelplek ligt en of speelplekken vaak vernield worden en in samenspraak met collega's en partners van de gemeente bekijken wat hieraan te doen is.

Beleidsuitgangspunt toezicht op speelplekken

- Bij iedere formele speelplek worden een bankje en een prullenbak geplaatst.
- Er worden afspraken gemaakt met toezichthouders en handhavers van de gemeente Arnhem over hun mogelijke rollen en verantwoordelijkheden in toezicht op speelplekken.

4.8 Rol en taakverdeling bij spelen

Het is wel duidelijk dat bij speelruimte veel disciplines betrokken zijn, zowel binnen de gemeentelijke organisatie als partners van de gemeente. Het is daarom belangrijk duidelijke afspraken te maken over rollen en taakverdeling. Binnen de gemeentelijke organisatie worden tussen de verschillende diensten afspraken gemaakt over ieders rollen en taken. Hiervoor wordt een schema opgesteld. Daarnaast zal een stappenplan ontwikkeld worden die aangeeft wat er per speel- en ontmoetingsplek allemaal geregeld moet worden en wie voor welke stap verantwoordelijk is.

Partners van de gemeente Arnhem, maar ook wijkmanagers en stadsdeelmanagers van de gemeente zelf zorgen dat wensen voor speel- en ontmoetingsplekken voor beleidsmatige en financiële toetsing bij de gemeente komen. Kinderwerkers, jongerenwerkers, straathoekwerkers en politie blijven vervolgens betrokken bij het proces, zij zorgen dat kinderen en jongeren direct participeren. Er wordt met hen gesproken over hoe de betreffende speel- en ontmoetingsplek er uit zou moeten zien, welke gedragsregels afgesproken worden, welke mogelijke locaties er zijn etc.

Beleidsuitgangspunt rol en taakverdeling bij spelen

- Voor de rol- en taakverdeling binnen de gemeentelijke organisatie wordt een schema opgesteld. Bij dit schema wordt een stappenplan ontwikkeld met daarin verwoord wie voor welke stap verantwoordelijk is en wie betrokken zijn.
- Met de gemeentelijke partners worden jaarlijks in de opdrachtformuleringen afspraken gemaakt over de betrokkenheid bij het ontwikkelen van speel- en ontmoetingsplekken en m.b.t. het toezicht houden op speel- en ontmoetingsplekken.

5. Speelruimte in Arnhem

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier er in de gemeente Arnhem al uitvoering wordt gegeven aan de in de vorige hoofdstukken beschreven visie. Tevens komt aan bod welke knelpunten en dilemma's in de dagelijkse praktijk worden ervaren.

5.1 Het huidige speelruimtebeleid (Spelnota 1996)

In Arnhem wordt al jaren uitvoering gegeven aan speelruimtebeleid. De laatste spelnota dateert van 1996. In deze nota werden naar aanleiding van grote onderhouds- en vervangingsachterstanden en zeer beperkte financiële middelen voorstellen gedaan voor het aanbod aan speelvoorzieningen en het beheer en onderhoud hiervan. Daarnaast werd een aanzet gedaan tot een visie op het inrichten van de woonomgeving m.b.t. spelen, de ruimtebehoefte van kinderen en op de taken en verantwoordelijkheden hierbij. Op basis van deze nota zijn uitgangspunten opgesteld voor het zogenaamde speelcirkelbeleid. In dit toetsingskader worden randvoorwaarden beschreven voor het aantal (formeel) speelplekken en de inrichting van plekken, waaronder de veiligheidseisen, verschillende bewegingen, afmetingen en materiaalkeuze van toestellen en de afscherming van speelplekken.

In de Spelnota van 1996 werd geconstateerd dat er behoorlijk wat speelplekken weggehaald zouden moeten worden. Er was niet genoeg budget beschikbaar om alle speelplekken op veiligheidsniveau te brengen cq te houden. In de praktijk zijn er sinds die tijd nauwelijks speeltoestellen weggehaald, er zijn eerder meer speelplekken bij gekomen. Het voornemen om een speelplek weg te halen levert vaak veel weerstand op bij bewoners. Bewoners willen eerder meer dan minder speelplekken in hun wijk.

5.2 Spel- sport- en ontmoetingsvoorzieningen

Voor kinderen tot en met 12 jaar worden (en zijn) speelplekken met speeltoestellen aangelegd. Tevens wordt op projectbasis op sommige plekken geïnvesteerd in natuurlijk spelen. Voor jongeren (vanaf 13 jaar) worden vooral voorzieningen gerealiseerd die gericht zijn op sportieve- en ontmoetingsactiviteiten. Multifunctionele verharde speelvelden, skatebanen, sport- en spelattributen (doelwanden, basketbalpalen etc.) en trapvelden. (zie ook paragraaf 4.5) Daarnaast worden JOP's (jongerenontmoetingsplekken) gecreëerd waar jongeren kunnen rondhangen en zitten, in de vorm van een bushokje, banken een container etc. In paragraaf 5.5. worden een aantal voorbeelden beschreven. Tevens zijn en worden in verschillende wijken pannaveldjes aangelegd, zoals bijv. in de Laar, Rijkerswoerd en bij jongerencentrum de Madser in Kronenburg.

5.3 Aantal speelplekken en gebruiksdruk

In de vorige hoofdstukken is ingegaan op de kwaliteit van speelruimte en welke voorwaarden worden gesteld aan de bespeelbare omgeving. Voor het bepalen van de hoeveelheid ruimte die gerealiseerd moet worden, worden verschillende normen en richtlijnen gebruikt, bijvoorbeeld de actieradius van een kind, het aantal woningen of het aantal inwoners per gebied.

Indien een gemeente aan een bepaald gemiddelde hoeveelheid ruimte voldoet wil dit echter nog niet zeggen dat de gemeente 'het goed doet'. Het kan zijn dat speelruimte op verkeerde plekken is ingericht (bijv. meteen naast een drukke weg) of dat de bebouwing en de structuur van de wijken zorgen dat er eigenlijk meer of minder speelruimte nodig is. Over het algemeen is men dan ook zeer terughoudend om te werken met zulke rekeneenheden. Het verdient daarom de aanbeveling om bij het plannen van speelruimte rekening te houden met de basisvoorwaarden voor een bespeelbare woonomgeving. Omdat de behoefte aan kwantitatieve gegevens toch blijft bestaan volgt hieronder een indicatie. Met deze getallen wordt alleen een grof beeld van de Arnhemse situatie geschetst, die bij de uitwerking van deze nota nog verfijnd moet worden.

Formele speelplekken

In Arnhem zijn 392 speelplekken met in totaal 1320 speeltoestellen voor kinderen en jeugdigen tot 12 jaar. Het landelijke gemiddelde is dat er 60 kinderen samen gebruik maken van één speelplek. In Arnhem maken gemiddeld 62 kinderen gebruik van een speelplek en zijn er grote verschillen per wijk te zien. Zo spelen in Arnhem Noord spelen gemiddeld 49 kinderen op een speelplek en in Arnhem Zuid 79 kinderen. In bijlage 3 is de gemiddelde gebruiksdruk per doelgroep per wijk in kaart gebracht. Deze tabel is een eerste inventarisatie

en zegt nog niets over het werkelijke gebruik van speelplekken en de behoeften die leven met betrekking tot speelruimte. Hiervoor is nader onderzoek nodig onder kinderen en jeugdigen zelf. Vanuit de wijkactieplannen voor GSO III wijken wordt in Kronenburg/Vredenburg in 2009 zo'n onderzoek opgezet onder zowel kinderen, jeugdigen als jongeren. Bij positieve bevindingen wordt onderzocht of het mogelijk is een dergelijke analyse bij het opstellen van ieder speelplan per wijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld door het kinder-, tiener- en jongerenwerk van Rijnstad hier een rol in te geven of door het inschakelen van (externe) onderzoeksbureaus. Financiering voor dit onderzoek zal in eerste instantie gezocht bij de wijkactieplannen (Vogelaar en GSO III), BGB-trajecten en andere (participatie)programma's.

Actiepunt

- Indien het behoefteonderzoek in Kronenburg/Vredenburg m.b.t. spelen positieve bevindingen oplevert, wordt onderzocht of voor alle speelplannen per wijk een dergelijk onderzoek opgezet kan worden.

Informele speelplekken

Hoewel Arnhem in 2008 tot 'groenste stad' is verkozen, o.a. door de veelheid aan parken, onderhoudt de gemeente Arnhem geen 'formeel aangewezen' informele speelruimte. In bijlage 4 wordt een indicatie gegeven van het aantal m² informele ruimte in de gemeente Arnhem per kind. Hierbij zijn grote verschillen tussen wijken te zien. Ook in het groene Arnhem zijn er dus niet altijd voldoende geschikte plekken om in en met natuurlijke elementen te spelen. Bovendien zegt dit gemiddelde niets over de bespeelbaarheid van het groen, kunnen er wel hutten worden gebouwd, staan er geen giftige struiken, ligt de groenzone niet vol met hondenpoep etc.?

5.4 Grotere en centrale speelplekken in de wijk

De gemeente Arnhem dingt mee naar de prijs 'de groenste speelplek van Nederland'. In het najaar van 2009 wordt in park Paasberg een gecombineerde groene speelplek voor alle leeftijdsgroepen aangelegd. Kinderen van de scholen uit de wijk worden betrokken bij het ontwerp en ook bewoners uit de omgeving kunnen via een speciaal e-mailadres ideeën aandragen. Deze grote speelplek dient als pilot voor het creëren van centrale plekken voor meerdere leeftijdscategorieën en voor het gebruiken van natuurlijke elementen bij het inrichten van speelplekken.

Actiepunt

- Het ontwerp voor park Paasberg dient als pilot voor het ontwerpen en inrichten van (grote) centrale (natuurlijke) speelplekken.

5.5 Bewonersparticipatie en jeugdparticipatie

Bewonersparticipatie, waaronder ook participatie van jeugd worden in Arnhem erg belangrijk gevonden. Via het wijkgericht werken wil de gemeente de zeggenschap en de betrokkenheid van bewoners vergroten. Wijkplatforms en wijkverenigingen zijn het formele aanspreekpunt van de gemeente en worden ondersteund door het wijkmanagement en/of het opbouwwerk. Voor jeugdparticipatie is een aparte uitvoeringsnotitie opgesteld waarbij jeugdparticipatie wordt gedefinieerd als "de mogelijkheid tot actieve betrokkenheid van jongeren bij hun eigen leefomgeving, dit kan door meedoen, meedenken en/of meebeslissen".

Voortvloeiend uit deze visie op participatie worden bewoners en jeugdigen bij het aanleggen van speel- en ontmoetingsplek betrokken. Uitzondering hierop is de aanleg van speelplekken in nieuwbouwprojecten. Daar worden speelplekken meegenomen in het ontwerp in het openbare gebied volgens de uitgangspunten van deze nota. Zo hebben de eerste bewoners van een nieuwbouwproject al in een vroeg stadium speelruimte. Als er gewacht moet worden met het starten van een participatietraject en het aanleggen van speelplekken tot buurten helemaal bewoond zijn, dan is de ervaring dat dit te lang duurt en weerstand kan oproepen. Bij de aanleg van nieuwbouwwijken worden uiteraard wel de gangbare vormen van bewonersparticipatie toegepast (bijv. inspraak bij bouwplannen, bij bestemmingsplannen etc.). Na een aantal jaar zal ook voor nieuwbouwwijken een uitvoeringsplan spelen worden opgesteld, waarbij volgens de uitgangspunten van participatie, zoals in het begin van deze paragraaf verwoord, gewerkt zal worden.

Een aantal voorbeelden van bewoners- en jeugdparticipatie zijn:

Rijkerswoerd.

Volgens het gemeentelijk spelenbeleid 1996 moesten in deze wijk speelplekken worden opgeruimd. Hier is toen een saneringsplan voor geschreven, waartegen de bewoners protesteerden. De gemeente heeft destijds voorgesteld de plekken niet weg te halen als de bewoners zelf onderhoud aan de plekken zouden plegen. Er is toen samen met bewoners een renovatie- en onderhoudsplan geschreven.

Zandbakken.

De gemeente wilde zandbakken verwijderen, omdat met onderhoud de hygiëne moeilijk gegarandeerd kon worden. Binnen BGB zijn met bewoners uit verschillende wijken afspraken gemaakt om de zandbakken te onderhouden, d.m.v. een onderhoudscontract (bewoners ruimen vuil, harken de ondergrond en vegen zand weer in de zandbak).

Schavemolenstraat – Vosdijk, Molenbeke.

Een actieve bewonersgroep in Molenbeke heeft sponsors gezocht voor extra speeltoestellen in hun woonwijk. Hierdoor is er een speelplek gekomen die mede door hen is ontworpen.

Reizende tuin Malburgen West.

Voor de aanleg van de reizende tuin in Malburgen West heeft de gemeente samen met kinderen zitelementen ontworpen en geplaatst.

Groenste Speelplek van Nederland.

De gemeente Arnhem doet in 2009 mee met de prijsvraag de 'Groenste speelplek van Nederland'. De prijsvraag is een initiatief van Entente Florale. De locatie is in het park "Beek op de Paasberg". De gemeente is samen met kinderen van basisscholen in de buurt een ontwerp aan het maken. Ook volwassen wijkbewoners mogen ideeën aandragen.

Natuurspeeluiteraard Bakenhof.

In 2004 hebben Staatsbosbeheer en de gemeente in het kader van Groen in en om de Stad een natuurspeeluiteraard aangelegd. Samen met omwonenden, waaronder kinderen is een ontwerp gemaakt. Verder is er een Vriendenclub Speeluiteraard Bakenhof opgericht die activiteiten organiseert en ondersteunt in het beheer .

Pannaveld de Laar

Een jongere wilde met zijn vrienden graag een pannaveld gerealiseerd zien in de Laar. Hij heeft vervolgens (onder begeleiding van een medewerker van Kan Wel! van de woningcorporatie) zelf handtekeningen van bewoners verzameld en d.m.v. een presentatie in het wijkplatform de benodigde financiën bij elkaar gekregen.

Groene ontmoetingsplekken 'Naturally Cool'

Vanuit het beleid op jeugdparticipatie wordt jaarlijks een jongerenraadsdag georganiseerd, waarbij leerlingen van een bepaald leerjaar ervaren wat politiek inhoudt en leren hoe je voorstellen opstelt en vervolgens verdedigt. In 2008 hebben HAVO 4 leerlingen van het Olympus College groene ontmoetingsplekken volgens het project Naturally Cool van stichting wAarde ontworpen. Hier kwamen 4 finalisten uit, waarbij de leerlingen van die 4 ontwerpen in een jongerenraadsvergadering moesten stemmen welk ontwerp won. Het winnende ontwerp wordt in Malburgen gerealiseerd, hierover is ook met het wijkplatform gesproken en wordt nog met verschillende bewonersgroepen over gesproken.

Eén van de ontwerpsters is na het 'verlies' tijdens de jongerenraadsvergadering stevig gaan lobbyen om haar ontwerp toch in Arnhem gerealiseerd te krijgen. Ze is met stichting wAarde al naar de Tweede Kamer en een congres in Utrecht geweest en heeft haar ontwerp in het wijkplatform van Schuytgraaf gepresenteerd. Haar ontwerp zal ook als 1^e JOP in Schuytgraaf gerealiseerd worden. Daarnaast wordt geprobeerd jongeren uit Schuytgraaf zelf bij haar ontwerp en bij het organiseren van andere activiteiten in de wijk te betrekken.

Mobiele Ontmoetingsplek (MOP) in Elderveld

Een groep jongeren in Elderveld die veel overlast veroorzaakten is via de politie, het jongerenwerk en het straathoekwerk in gesprek gegaan met de gemeente. Zij gaven aan graag een aangewezen ontmoetingsplek in de buitenruimte te hebben waar zij niet worden weggestuurd en waar zij droog kunnen staan. In overleg met de jongeren is hier een mobiele ontmoetingsplek uitgekomen. Met de jongeren worden ook gedragsregels afgesproken voor het gebruik van de plek. Via het wijkplatform en de wijkkrant van Elderveld wordt met de

overige bewoners in Elderveld gecommuniceerd. Tevens wordt een avond georganiseerd om de jongeren hun wensen uit te laten leggen aan de overige bewoners en mogelijke locaties te bespreken.

Actiepunt

- Bij de aanleg van speel- en ontmoetingsplek in bestaande wijken wordt bewonersparticipatie en jeugdparticipatie ingezet.

5.6 Beheer en Onderhoud

Inspecties

In Arnhem worden speelvoorzieningen en speeltoestellen 1x per jaar geïnspecteerd door een gespecialiseerd extern bedrijf en 3x per jaar door de gemeente zelf. De bevindingen worden bijgehouden in zogenaamde logboeken en de technische/ jaarlijkse inspectie wordt opgeslagen in het beheersysteem, zoals de WAS eist. Op basis van de inspecties wordt dagelijks, periodiek en groot onderhoud geprogrammeerd en uitgevoerd. Op dit moment is niet bekend hoe oud speeltoestellen zijn en wanneer zij vervangen moeten worden. Op basis van de inspecties wordt ad hoc klein onderhoud uitgevoerd en vervangingen worden geprogrammeerd voor maximaal 2 jaar.

Intensief onderhoud

Speelplekken vergen een intensief onderhoud. Het veilig houden van de plekken heeft een hoge prioriteit. Op basis van de gehouden inspecties wordt frequent kleinschalig onderhoud uitgevoerd. Door de hoge gebruiksdruk van de meeste speeltoestellen is een intensief onderhoud noodzakelijk en zullen regelmatig onderdelen vervangen moeten worden. Hierbij moet gedacht worden aan trappen (trap treden), kabels en andere bewegende delen. Verder vereist de ondergrond voortdurend aandacht. Valdempende ondergronden moeten aan hoge eisen voldoen, van rubbertegels neemt de valdempende werking op termijn af, waardoor vervanging noodzakelijk is en andere ondergronden (houtsnippen en zand) moeten regelmatig worden aangevuld. Het schoonhouden van de speeltoestellen en de ondergrond is een bijna dagelijkse zorg. Bij het ontwerp en de uitwerking van speelplekken is het i.v.m. kostenbeheersing voor beheer en het tegengaan van vandalisme noodzakelijk duurzame materialen toe te passen.

Door vandalisme (vernielingen en brandstichting) is vaak aanvullend onderhoud en vervanging van onderdelen noodzakelijk. Bij de bepaling van de opgave voor de wijk wordt de feitelijke informatie met betrekking tot het vandalisme betrokken. Speelplekken die regelmatig worden vernield komen, wanneer er een keus moet worden gemaakt, eerder in aanmerking om op te heffen dan speelplekken waar vandalisme niet aan de orde is.

Groenbeheer (Groenplan Arnhem 2004 – 2007 / 2015)

In het groen in de woonomgeving en in het wijkgroen maken mensen intensief gebruik van het groen: informeel spelen, hond uitlaten, een ommetje maken of gewoon 'kijken' naar het groen. Het groen moet hiervoor ingericht zijn en naar deze gebruikseisen beheerd worden. Bloemrijke graslanden (plukweides) en bomen en struiken met eetbare vruchten zijn voor kinderen vaak erg interessant. Het is dus belangrijk na te denken over de beplanting van groen en over het maaibeheer, vooral groen direct grenzend aan formele speelplekken biedt hierbij kansen.

Actiepunten

- Een inventarisatie over het daadwerkelijke aantal speeltoestellen, de leeftijd, vervangingstermijn en datum vindt plaats als nulmeting.
- Logboeken worden opgesteld en bijgehouden waarin onder andere de datum van plaatsing, de leeftijd, de staat van onderhoud en veiligheid, vervangingsduur en vervangingsdatum van de speeltoestellen zijn opgenomen.
- Bekijken hoe groenstroken beplant en gemaaid moeten worden, zodat zij interessant zijn voor kinderen.

6. Financiën

6.1 Formele Speelruimte

Speelruimte voor 0 t/m 12 jaar

Bij de dienst Stadsbeheer is jaarlijks ongeveer € 440.000,- beschikbaar voor speeltoestellen voor de doelgroep 0 t/m 6 jaar en 7 t/m 12 jaar. Dit is het budget voor visuele inspecties, dagelijks en groot onderhoud en vervangingen aan het einde van de levensduur van de speeltoestellen.

Van deze € 440.000,- is op dit moment ongeveer €200.000,- beschikbaar voor het periodiek onderhouden van 1320 speeltoestellen (incl. valondergrond, exclusief uren van medewerkers). Delen we dit bedrag door het aantal speeltoestellen dan komt dit neer op een bedrag van nog geen € 200,- per speeltoestel. In 2007 is berekend dat gemiddeld ongeveer € 670,- per toestel nodig is.

Ook is er binnen dit totale budget een vervangingsbudget van ongeveer €60.000,-. Dit betekent dat, bij een afschrijvingstermijn van 10 jaar, het huidige vervangingsbudget voldoende is om ca. 30 speelplekken te beheren. Ook hier is een financieel knelpunt. Dit moet een plek krijgen in de uitvoeringsplannen en het beheerplan spelen. Met deze plannen kan een investeringsplan voor meerdere jaren worden vastgesteld. Dan zal blijken op welke manier de achterstand, die de laatste jaren is opgelopen, daadwerkelijk kan worden ingelopen.

Deels worden de achterstanden voor speelplekken van 0 – 12 jaar al weggewerkt binnen het programma Buiten Gewoon Beter en is bij nieuwbouw eenmalig geld beschikbaar om speelplekken aan te leggen.

Cruff Courts, Richard Krajicek Courts en Bouwspelplaatsen

Het aanleggen van Cruyff Courts en Richard Krajicek Courts en de inzet voor Bouwspelplaatsen wordt op dit moment gefinancierd uit het reguliere budget van de dienst Maatschappelijke Ontwikkeling en fondsen. Er is bij de dienst Maatschappelijke Ontwikkeling geen regulier budget beschikbaar voor speel- en ontmoetingsvoorzieningen.

6.2 Het realiseren van de geformuleerde ambities

In de door de raad vastgestelde nota "Opgroeien in Arnhem" wordt prioriteit gegeven aan *ruimte voor de jeugd*, in het bijzonder aan de inrichting van de buitenruimte ten behoeve van de jeugd van 13 jaar en ouder. In aansluiting hierop is in deze nota aandacht gevraagd voor het "natuurlijk spelen" en het creëren van informele speelruimte.

De huidige budgetten voor spelen zijn bestemd voor de formele speelruimte. Wil de gemeente Arnhem invulling geven aan de geformuleerde ambities, dan zijn investeringen nodig.

Er liggen kansen om in de Vogelaar-, GSO III- en BGB-wijken een begin te maken met het bereiken van de geformuleerde ambities. BGB-budgetten zijn beschikbaar om het huidige voorzieningenaanbod op basisniveau te brengen. Binnen BGB-budgetten is een zogenaamde 'plus' beschikbaar, over dit budget mogen bewoners beslissen welke extra's gerealiseerd worden, speelvoorzieningen zijn hierbij één van de opties. Ook bij de Vogelaar- en GSO III budgetten hebben bewoners een belangrijke stem in de bestemming van deze budgetten. Daarnaast zal worden meegelift op bestaande stedelijke projecten en programma's en zal worden geprobeerd subsidies binnen te halen om de geformuleerde ambities te verwezenlijken. Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen zal blijken wat daadwerkelijk haalbaar is.

7. Uitvoering en route's

7.1 Uitvoeringsplannen spelen per wijk

Om het in deze nota beschreven beleid te implementeren en uit te voeren zal per wijk (CBS indeling) de opgave met betrekking tot spelen in beeld gebracht worden. Na het vaststellen van deze nota zullen er uitvoeringsplannen spelen voor alle wijken volgen. In een uitvoeringsplan worden de demografische opbouw van de wijkbewoners en de te verwachten veranderingen daarin in kaart gebracht, evenals hoeveel formele en informele speelruimte er in een wijk aanwezig is. Hierin wordt rekening gehouden met diversiteit binnen verschillende delen van een wijk. Daarnaast wordt ook bekeken van welke kwaliteit de beschikbare speelruimte is. Er wordt dan gekeken naar de fysieke kwaliteit (leeftijd speeltoestellen en -aanleidingen, voldoen aan de WAS, in een veilige omgeving).

Indien de pilot van het behoeftenonderzoek in Kronenburg/Vredenburg onder kinderen, jeugdigen en jongeren als succesvol wordt ervaren, wordt geprobeerd in alle wijken ook naar het daadwerkelijke gebruik van de ruimte en de behoefte aan speelruimte door de doelgroepen zelf te kijken. Om dit te onderzoeken kunnen het kinder-, tiener- en jongerenwerk van Rijnstad ingeschakeld worden, evenals kinderopvang, peuterspeelzaalwerk en het onderwijs. Dit onderzoek kan door de gemeente zelf of door een extern bureau gedaan worden. Financiering voor dit onderzoek zal in eerste instantie gezocht worden bij de wijkactieplannen (Vogelaar en GSO III) en de BGB-trajecten. Deze toets op kwaliteit zal in het uitvoeringsplan spelen leiden tot een programma om de formele en informele speelruimte in de wijk te vervangen, aan te passen, uit te breiden en/of te verminderen. Tot slot zal in dit uitvoeringsplan spelen naar de beschikbare financiën voor de betreffende wijk gekeken worden.

Het opstellen van deze uitvoeringsplannen spelen wordt gefaseerd. Binnen een periode van acht jaar zijn alle uitvoeringsplannen opgesteld. Allereerst zullen de uitvoeringsplannen spelen voor de Vogelaar- en GSO III-wijken opgesteld worden. Voordat het BGB-traject wordt uitgevoerd, wordt voor die betreffende wijk ook een uitvoeringsplan opgesteld. De overige uitvoeringsplannen spelen volgen daarna. Het uitvoeringsplan van een wijk wordt iedere vier jaar geactualiseerd. Het uitvoeringsplan spelen wordt in ieder geval ter advisering aan het betreffende wijkplatform voorgelegd.

Op basis van deze nota en de daaruit volgende uitvoeringsplannen spelen per wijk wordt het beheerplan spelen jaarlijks geactualiseerd. Vervangingstermijnen, het benodigde beheer en onderhoud en de benodigde middelen hiervoor worden jaarlijks in kaart gebracht en jaarlijks wordt een planning gemaakt voor de benodigde werkzaamheden.

Actiepunt

- Voor iedere wijk wordt een uitvoeringsplan spelen opgesteld, waarbij o.a. in kaart wordt gebracht:
 - het daadwerkelijke gebruik van speelplekken;
 - de huidige staat van de speelplekken en speeltoestellen;
 - de behoeften die leven m.b.t. speelruimte;
 - de bevolkingsprognose;
 - het huidige en gewenste groenbeheer;
 - de daadwerkelijk beschikbare budgetten en de eventuele tekorten.
- Bij de programmering in een uitvoeringsplan wordt bekeken of een eventuele bijplaatsing, verwijdering of omvorming van speelplekken van toepassing is.
- Jaarlijks opstellen en actualiseren van het beheerplan spelen.

7.2 Verzoeken van bewoners en professionals

Van bewoners zullen ad hoc verzoeken tot aanpassingen van speelplekken, het aanleggen van nieuwe speel- en ontmoetingsplekken in de openbare ruimte en gesignaleerde knelpunten binnen (blijven) komen. Een verzoek dat soms los staat van de actuele veiligheidssituatie en het technisch noodzakelijke onderhoud.

Bij het binnenkomen van een dergelijk verzoek zal allereerst gekeken worden of het verzoek past binnen de beleidsuitgangspunten van deze nota en of er al een uitvoeringsplan spelen voor de betreffende wijk is opgesteld. Als er nog geen uitvoeringsplan spelen voor de betreffende wijk is opgesteld wordt de analyse die wordt gedaan in dit uitvoeringsplan spelen toegepast op de buurt waar de speelplek gewenst is. Wanneer het verzoek niet overeenstemt met de beleidsuitgangspunten en het uitvoeringsplan spelen kan dit verzoek alleen gehonoreerd worden bij het beschikbaar zijn van externe financiering, het gaat dan immers om een extra die volgens het gemeentelijke beleid niet nodig is. Over het beheer en onderhoud zullen dan met bewoners afspraken gemaakt moeten worden.

7.3 Route's

De hoofddoelstelling van deze nota is het mogelijk maken te komen tot een evenwichtige verdeling van veilige bespeelbare ruimte in spreiding en kwaliteit voor de verschillende doelgroepen. Hierbij wordt rekening gehouden met de veranderende samenstelling van de bevolking. Deze doelstelling is ambitieus en dit betekent dat er tijd nodig zal zijn om 'de stip aan de horizon' te bereiken. Er zal via 2 lijnen gewerkt worden aan het bereiken van deze doelstelling. Bij deze lijnen is uitgegaan van het huidige financiële kader. Dit houdt in dat er binnen het huidige financiële kader voldoende budget is om een start te kunnen maken met het bereiken van alle geformuleerde ambities. Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen zal blijken wat daadwerkelijk haalbaar is en hoeveel er geïnvesteerd moet worden.

1. *Het aanbod van speelplekken dat blijft bestaan na het vaststellen van de uitvoeringsplannen spelen wordt op basisniveau gebracht en gehouden*
 - Via het programma Buiten Gewoon Beter worden de wijken die nu nog volgen op basisniveau gebracht. Basisniveau betekent dat alle speelplekken (0 – 12 jaar) veilig zijn en daarbij zowel aan de WAS voldoen als een veilige omgeving hebben.
 - Het budget voor ontwikkeling van speelplekken (€ 120.000,-) wordt ingezet voor groot onderhoud/vervangingen.
 - De aanbevolen afschrijvingstermijn van 10 jaar wordt in Arnhem verhoogd naar 15 jaar.
 - Als speeltoestellen vervangen worden, worden er alleen nog duurzame materialen gebruikt.
 - Door het betrekken van schoolpleinen en (groenstroken rondom) sportvelden in de analyse van speelruimte wordt bekeken of andere speeltoestellen op andere speelplekken in de wijk weggehaald kunnen worden.
 - Als uit het uitvoeringsplan spelen blijkt dat er speelplekken overbodig zijn, omdat er voldoende plekken zijn voor het aantal kinderen en jeugdigen of omdat er op andere manieren voldoende kwaliteit in bespeelbare ruimte kan worden gegarandeerd, worden de speeltoestellen op deze speelplekken weggehaald en eventueel geplaatst op plekken waar een tekort is.
 - Als bij inspecties blijkt dat er grote veiligheidsrisico's bestaan worden de speeltoestellen op die speelplekken weggehaald. Indien mogelijk worden deze vervangen door speeltoestellen die op overbodige plekken stonden.
2. *Investeren in nieuw aanbod na vaststelling van de uitvoeringsplannen spelen.*
 - Binnen GSO III, Vogelaar, Buiten Gewoon Beter wordt bekeken hoe nieuwe speel- en ontmoetingsplekken gerealiseerd kunnen worden. Tijdens het opstellen van volgende MJPB's worden op basis van de uitvoeringsplannen spelen wensen ingediend om de uitvoeringsplannen te kunnen realiseren.
 - Als de financiën binnen bovengenoemde budgetten niet toereikend zijn worden landelijke fondsen aangeschreven zoals bijvoorbeeld Jantje Beton, Oranjefonds, VSB Fonds. Dit kan gedaan worden door de gemeente, maar eventueel ook door bewoners in samenspraak met de gemeente.

7.4 Consequenties van de voorgestelde routes

De routes die in de voorgaande paragraaf beschreven zijn, zijn mogelijkheden die nog niet nader uitgewerkt en/of onderzocht zijn. De eerste stap die nu gezet moet worden is het opstellen van de uitvoeringsplannen spelen per wijk. Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen zullen de consequenties voor het volgen van de verschillende routes in beeld gebracht worden en definitieve keuzes gemaakt worden.

7.5 Evaluatie van deze nota

Deze nota heeft een looptijd van 2010-2020. Na 5 jaar, dus in 2015 zal deze nota geëvalueerd worden. Bij het opstellen van het projectplan voor de uitvoeringsplannen spelen zullen evaluatiecriteria ontwikkeld worden voor het evalueren van deze nota. Er zal geëvalueerd worden in hoeverre een evenwichtige verdeling van veilige bespeelbare ruimte in spreiding en kwaliteit voor de verschillende doelgroepen is gerealiseerd.

Verder zal in ieder geval aandacht zijn voor de beleidsuitgangspunten benoemd in deze nota en de planning en uitvoering van de opgestelde uitvoeringsplannen spelen.

Bijlage 1: Inspraakreacties en reactie gemeente Arnhem daarop

Documentnummer: 2009.0.092.954

Zaaknummer: 2009-10-01460

Naam	Inspraakreactie	Reactie college van B&W	Tekst gewijzigd
Dr. Willem Dreesschool	<p>Mist concrete acties, met name voor Presikhaaf-Oost.</p> <p>Wens te investeren in openbare schoolplein en mee te denken bij plannen voor Presikhaaf-Oost.</p>	<p>Deze nota is het beleidskader en beschrijft nog niet welke speelruimte waar precies is en komt. De concrete acties zullen een plek krijgen in de uitvoeringsplannen die per wijk opgesteld zullen worden.</p> <p>Op het moment dat het uitvoeringsplan voor Presikhaaf opgesteld gaat worden, worden alle partijen, waaronder de Dr. Willem Dreesschool, betrokken. De gemeente zal hiervoor het initiatief nemen en waardeert het zeer dat de school mee wil denken en dat haar schoolplein reeds openbaar is. Overigens zijn de scholen (besturen) in principe zelf verantwoordelijk voor het inrichten van schoolpleinen.</p>	n.v.t.
Mw. Boxum Merk	<p>Wens een grote centrale speelplek voor kinderen van 0-10 jaar met een horecagelegenheid en toilet en toezicht, met de mogelijkheid als ouder langere tijd aanwezig te zijn, in Arnhem-Zuid.</p>	<p>In de nota wordt gepleit voor het aanleggen van grotere speelplekken centraal in de wijk. Op de bouwplaatsen is er al de mogelijkheid om onder toezicht te spelen en daar worden ook activiteiten georganiseerd. Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen per wijk zal gekeken worden in welke wijk(en) een grote centrale speelplek aangelegd kan worden. Het is afhankelijk van de beschikbare ruimte of dergelijke plekken gerealiseerd kunnen worden. De gemeente acht horecavoorzieningen commercieel en zal dus niet proberen dergelijke voorzieningen bij speelplekken te creëren.</p>	hst. 4.6, blz. 18/19
R. Rikmanspoel	<p>Constatering dat er in Elderveld weinig wordt buiten gespeeld, zeker de doelgroep 0-4 jaar. Door de beschutte ligging is er weinig toezicht op de speelplekken en er staan geen bankjes bij, zodat ouders niet worden aangemoedigd mee te gaan.</p> <p>Veel groenstroken worden gebruikt als hondenuitlaatplaats, zodat kinderen er niet meer kunnen spelen, terwijl in de nota deze stroken juist wel als informele speelruimte wordt aangeduid.</p>	<p>Bij de uitvoeringsplannen voor de wijken zal gekeken worden naar de zichtbaarheid van verschillende speelplekken. Bij iedere formele speelplek wordt een bankje en prullenbak geplaatst, zodat ouders ook zelf toezicht kunnen houden. Bij de uitvoeringsplannen zal gekeken worden bij welke formele speelplekken nog geen bankjes staan en welke speelplekken onvoldoende zichtbaar zijn.</p> <p>Vanuit het hondenbeleid worden uitlaatplaatsen aangewezen, waar de gemeente opruimt. Op alle overige plaatsen is een opruimplicht, waarbij handhavers toezien op naleving. Overlast van hondenuitlaatplaatsen is een bekend en terecht genoemd probleem. De gemeente acht het echter niet wenselijk om overal verbodsborden te plaatsen. Het hondenbeleid wordt binnenkort geactualiseerd. Het</p>	hst. 4.7, blz. 19/20
			hst. 4.3, blz. 17

	<p>Het maaibeeld van groenstroken komt niet overeen met de in de nota geformuleerde functie die groenstroken (kunnen) hebben. Daarnaast wens om bij de inrichting van groenstroken na te denken over de beleving die kinderen hebben, bijv. door het planten van struiken met eetbare vruchten. De belangrijkste groenstroken hiervoor grenzen direct aan formele speelplekken.</p> <p>Voorstel toevoegen aan uitvoeringsplannen: * Mate waarin groenstroken kunnen worden aangemerkt als informele speelruimte danwel hondentoilet. * In hoeverre het groenonderhoud (maaibeeld) afgestemd kan worden op de speelruimte.</p>	<p>signaal wordt hierin meegenomen.</p> <p>De gemeente vindt dit een goed idee, bij de uitvoeringsplannen per wijk zal gekeken worden of in een aantal groenstroken bloemen en struiken met bepaalde vruchten gepland kunnen worden. Er wordt tevens in de uitvoeringsplannen gekeken of bij bepaalde groenstroken grenzend aan formele speelplekken het maaibeeld aangepast kan worden.</p> <p>Niet akkoord, zie hierboven.</p> <p>Akkoord, zie hierboven.</p>	<p>hst. 4.3, blz. 17</p> <p>hst. 7.1, blz. 26</p> <p>n.v.t.</p>
<p><i>Werkgroep JOOP, Recreatieve Ver. Craneveer, Wijkraad Alteveer/ Cranevelt</i></p>	<p>Pleiten voor een concreet investerings- en onderhoudsprogramma gekoppeld aan deze nota. Dit vanuit de vrees dat het grootste deel van het bestaande budget op zal gaan aan achterstallig onderhoud. Het beschikbare budget moet in verhouding staan tot het in de nota genoemde percentage oppervlakte speelruimte. De wijk moet nu zelf op zoek naar externe financiering om verbeteringen te realiseren.</p> <p>Pleiten voor concrete aandacht voor onderhoud en beheer om te voorkomen dat de volgende spelennota ook begint met het wegwerken van achterstanden.</p> <p>Concrete aandacht voor interne samenwerking binnen de gemeente, waarbij de benodigde expertise en capaciteit beschikbaar wordt gesteld om het beleid uit te voeren.</p> <p>Een plek waar inwoners, jong en oud, een goed idee kwijt kunnen en begeleid worden bij de realisatie.</p>	<p>Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen wordt pas duidelijk wat per wijk precies nodig is en wordt bekeken hoe dit te financieren.</p> <p>Bij de uitvoeringsplannen wordt ook gekeken naar beheer en onderhoud van bestaande en nieuw aan te leggen ruimtes. Tevens is er een gemeentebreed beheerplan spelen dat jaarlijks geactualiseerd wordt.</p> <p>Binnen de gemeentelijke organisatie zijn afspraken gemaakt over rollen en taakverdeling m.b.t. spelen.</p> <p>Voor wijkbewoners is de wijkmanager een 1e aanspreekpunt voor goede ideeën en begeleiding.</p>	<p>n.v.t.</p> <p>n.v.t.</p> <p>n.v.t.</p>
	<p>Verhoging van het tempo van uitvoering, zodat inwoners,</p>	<p>Door het faseren van het realiseren van speelruimte d.m.v. de</p>	<p>n.v.t.</p>

	<p>met name jongeren, niet de moed verliezen om een bijdrage te leveren aan hun wijk.</p> <p>BGB wordt nu uitgevoerd. Graag zou de wijk van meet af aan gebruik maken van een extra investeringsbudget in het kader van dit beleid om formele en informele plekken in de wijk voor de jeugd geschikt te maken.</p> <p>Weinig tot geen aandacht voor dwarsverbanden met verkeersproblematiek en beheervisie parken.</p>	<p>uitvoeringsplannen komt er meer duidelijkheid. Door inspraakprocedures en bezwaarmogelijkheden bij bijv. vergunningen kan de doorlooptijd van het realiseren van speelruimte langer zijn.</p> <p>De gemeente waardeert het dat de bewoners mee willen denken over de besteding van de plusgeldten bij BGB. Via de afgesproken inspraaktrajecten zal besloten worden over de besteding van deze gelden, waarbij spelen één van de mogelijkheden is.</p> <p>Er is geprobeerd aan zoveel mogelijk aspecten die met speelruimte te maken hebben aandacht te besteden in de nota. In de uitvoeringsplannen per wijk worden alle aspecten die in de betreffende wijk van belang zijn meegenomen, waaronder bijv. de beheervisies parken. In de beheervisies parken wordt overigens conform het huidige speelcirkelbeleid aandacht besteed aan speel- en ontmoetingsruimte.</p>	n.v.t.
<p><i>St. Wijkbelangen Angerenstein</i></p>	<p>Graag toevoegen van een bijlage met de in de nota gebruikte afkortingen.</p> <p>De gemeente gaat uit van een wijkindeling die geen recht doet aan de verschillen in de feitelijk te onderscheiden diversiteit binnen wijken.</p> <p>Het is om meerdere redenen van belang om prioriteit te geven aan de doelgroep > 13 jaar.</p> <p>Het planningstraject voor de uitvoeringsplannen is relatief lang. Er wordt gepleit voor enige flexibiliteit, waarbij plannen gericht op het oplossen van knelpunten in de wijk m.b.t. spelen naar voren gehaald kunnen worden.</p> <p>De wens om meer bekendheid te geven aan het initiatief om een natuurlijke speelplek in park Paasberg aan te leggen, vooral ook buiten de wijk.</p> <p>De rol van toezicht kan sterker worden belicht, ook in</p>	<p>Akkoord</p> <p>Bij het opstellen van de uitvoeringsplannen per wijk (CBS indeling) wordt uiteraard gekeken naar de diversiteit van de verschillende buurten in de betreffende wijk om een zo passend mogelijk aanbod aan speelruimte te realiseren.</p> <p>Mee eens. In verschillende wijken wordt vooruitlopend op de uitvoering van deze nota gewerkt aan de realisatie van ontmoetingsplekken voor >13 jaar. Zo wordt bijv. gewerkt aan een plek in park Angerenstein.</p> <p>Het nieuwe speelruimtebeleid vraagt een behoorlijke investering, zowel in tijd als in geld. Om deze reden wordt de uitvoering gefaseerd. Uiteraard is er ruimte om wensen/knelpunten die door wijken worden aangedragen te behandelen, ook al is er nog geen uitvoeringsplan.</p> <p>Het ontwerp voor de natuurlijke speelplek in park Paasberg dingt mee naar de titel 'de groenste speelplek van Nederland' en zal daardoor veel meer aandacht krijgen, zowel binnen als buiten Arnhem.</p> <p>De gemeente erkent de roep om toezicht op straat/ bij speel-</p>	<p>n.v.t.</p> <p>Bijlage 6</p> <p>hst. 7.1, blz. 26</p> <p>n.v.t.</p> <p>hst. 7.2, blz. 26/27</p> <p>n.v.t.</p> <p>n.v.t.</p>

	<p>financiële zin. De wens om meer gebruik te maken van jeugdwerkers om jeugd aan te spreken op normen en waarden om vandalisme en vervuiling van ontmoetingsplekken tegen te gaan.</p> <p>Voor de wijk Angerenstein ontbreekt een ontmoetingsplek voor de doelgroep >13 jaar. De wens is om samen met deze doelgroep en omwonenden op korte termijn een plan te maken om een ontmoetingsplek te creëren als alternatief voor de huidige ontmoetingsplek in de historische binnentuin van het park Angerenstein. De huidige informele plek spoort niet met de beheervisie.</p>	<p>plekken. Voor de komende periode is extra geïnvesteerd in ambulantly jongerenwerk en straatwerk. Daarnaast worden met de afdelingen toezicht en handhaving afspraken gemaakt over de inzet van gemeentelijke toezichhouders en handhavers.</p> <p>Op de locatie van de voormalige skatehal in park Angerenstein wordt conform de beheervisie park Angerenstein 2006 een ontmoetingsplek voor >13 jaar gerealiseerd. Een schets is aan de wijk voorgelegd. In 2010 wordt gestart met de uitvoering.</p>	<p>n.v.t.</p>
<p><i>Wijkplatform Presikhaaf-Oost</i></p>	<p>Wil graag dat Presikhaaf-Oost op korte termijn aan de beurt is wat betreft het opstellen van het uitvoeringsplan spelen en ziet deze graag gekoppeld aan het actiepunt m.b.t. spelen in het uitvoeringsplan 2008-2009 Presikhaaf.</p> <p>Het wijkplatform ziet graag vooraf evaluatiecriteria opgesteld, zodat de evaluatie concreter wordt.</p> <p>Benadrukt het belang om jongeren te betrekken bij de ontwikkeling en herinrichting van zowel grote als kleine speelplekken in de wijk.</p> <p>Vanuit welke financiën wordt het toezicht op speelplekken bekostigd en is het toezicht structureel?</p>	<p>Koppeling met het uitvoeringsplan 2008-2009 Presikhaaf is mogelijk en wenselijk. De gemeente neemt het initiatief voor afstemming met de wijk, waaronder uiteraard het wijkplatform. Naar verwachting zal dit begin 2010 zijn.</p> <p>Het vooraf opstellen van evaluatiecriteria om het behalen van de doelstellingen te kunnen meten is een goed idee. Bij het opstellen van het projectplan om tot uitvoeringsplannen spelen te komen, zullen deze evaluatiecriteria worden opgesteld. De nota heeft een looptijd van 10 jaar en wordt na 5 jaar voor het eerst geëvalueerd.</p> <p>Dit belang wordt onderschreven. Daarom is ook het beleidsuitgangspunt dat bij iedere speel- en ontmoetingsplek bewonersparticipatie en jeugdparticipatie wordt ingezet in het beleidskader opgenomen.</p> <p>Met de gemeentelijke afdeling toezicht en handhaving worden afspraken gemaakt waarbij speelplekken onderdeel worden van het reguliere takenpakket. Ook bij ambulant jongerenwerk en straatwerk is het aanspreken van jongeren op hun gedrag onderdeel van de reguliere werkzaamheden. (Extra) uren ambulant jongerenwerk en straatwerk worden uit tijdelijke middelen gefinancierd en dus is niet te garanderen dat deze structureel zijn. Overigens ziet de gemeente Arnhem ook voor ouders en bewoners een rol bij het toezicht houden op spelende kinderen.</p>	<p>n.v.t.</p> <p>hst. 7.5, blz. 28</p> <p>n.v.t.</p> <p>n.v.t.</p>

Bijlage 2: Tabel normen formele speelplekken

Tabel 2a: Normen formele speelruimte 0 tot met 6 jaar		
1. relatie leeftijd, spelbereik en verzorgingsgebied	<i>afstand tot woning</i>	150 meter
	<i>niveau</i>	Straat/blok
	<i>minuten lopen</i>	2 minuten
2. aantal per speelplek	<i>verzorgingsgebied</i>	3 hectare
	<i>aantal woonachtig binnen actieradius</i>	15 tot 30 kinderen
3. inrichtingspeelplek	<i>oppervlakte</i>	200-500 m ²
	<i>voorzieningen</i>	3 toestellen met minimaal 5 bewegingen, 3 speelaanleidingen, bank, afvalbak, hondverbodsbord
	<i>voorbeelden van speeltoestellen</i>	huisje, wip(veer), glijbaantje, schommel
	<i>voorbeelden van speelaanleidingen</i>	Hinkelbaan, kleuren/lijnen, betonpoefs, betonbielzen, verschillende bodermaterialen, hoogteverschillen, bank
	<i>Stimulatie en begeleiding ontwikkeling</i>	Veel variatie, veel fantasie, duidelijke grenzen, grove motoriek

Tabel 2b: Normen formele speelruimte 7 tot met 12 jaar		
1. relatie leeftijd, spelbereik en verzorgingsgebied	<i>afstand tot woning</i>	400 meter
	<i>niveau</i>	Buurt
	<i>minuten lopen</i>	5 minuten
2. aantal per speelplek	<i>verzorgingsgebied</i>	50 hectare
	<i>aantal woonachtig binnen actieradius</i>	55 tot 70 kinderen
3. inrichtingspeelplek	<i>oppervlakte</i>	500 tot 2000 m ²
	<i>voorzieningen</i>	3 toestellen met minimaal 5 bewegingen, 4 speelaanleidingen, bank, afvalbak, hondverbodsbord
	<i>Voorbeelden van speeltoestellen</i>	Trapveld, klimtoestel, schommel, kabelbaan, duikelrek, pannaveld
	<i>voorbeelden van speelaanleidingen</i>	Knikkerpoetjes, kleuren/lijnen, betonpoefs, (box)springpaaltjes hoogteverschillen, bosjes (verstoppen), zand en water
	<i>Stimulatie en begeleiding ontwikkeling</i>	Meting resultaten, groepsbesef, toename creativiteit, grotere doelgerichtheid

Tabel 2c: Normen formele speelruimte 13 jaar en ouder

1. relatie leeftijd, spelbereik en verzorgingsgebied	<i>afstand tot woning</i>	> 1000 meter
	<i>niveau</i>	Wijk/stad
	<i>minuten lopen</i>	15 minuten
	<i>verzorgingsgebied</i>	300 hectare
	<i>aantal woonachtig binnen actieradius</i>	85 tot 100
2. aantal per speelplek	<i>oppervlakte</i>	100 tot 6400m ²
3. inrichting speel- of ontmoetingsplek	<i>Voorzieningen</i>	4 toestellen, 4 speelaanleidingen, bank, afvalbak, hondverbodsbord
	<i>voorbeelden van speeltoestellen</i>	Trapveld, skatebaan, basketbalveld, zitaaanleidingen, schommel, pannaveld
	<i>voorbeelden van speelaanleidingen</i>	Betonpoefs, banken, muurtjes, pad of plein van glad asfalt
	<i>Stimulatie en begeleiding ontwikkeling</i>	Informele ontmoeting, zoekt bevestiging, sportieve krachtmeting, keuzes maken, zien en gezien worden

Bijlage 3: Tabel normen informele speelplekken

Tabel 3a: Normen informele speelruimte 0 tot en met 6 jaar	
<i>Normen:</i>	
oppervlakte	20 m ² per kind
Ligging	Aaneengesloten ruimte direct grenzend aan woning
Geschikt voor	Leren fietsen en skaten, rommelen, fantasiespel (koken, hutje), stoepkrijten, in zon/schaduw zitten
Minimale eisen	
verkeer	Doodlopend, ontsluiting voor max. 15 tot 20 woningen. Niet bij fietsdoorgang.
overlast	n.v.t.
schoon	Gras of verharding; geen poep, afval, prikkende of giftige struiken
ruimte	Geborgen, maar niet te benauwd (vnl. stoepen en hofjes)
Potentieel geschikte ruimten	
Tuin/ erf	(grote) eigen tuin is goud waard
Grasveld/ gazon	Mits droog en schoon
Bosjes/ ruigten	Niet aantrekkelijk
Stoep/ hofje	Mits groot genoeg
Plein/ parkeerplaats	Geschikt als er apart rustig hoekje is
Sloten/ poelen	Nee
Vijvers/ meren	Nee
winkelcentrum	Nee

Tabel 3b: normen informele speelruimte 7 tot en met 12 jaar	
<i>Normen</i>	
oppervlakte	20 m ² per kind: waarvan 10 m ² voor spelen op straat en 10 m ² voor spelen in groen. Gebundeld per 6 kinderen 50m ²
Ligging	Binnen het verblijfsgebied/ rand wijk, eind van de straat, veldje bij de flats, pleintje achter huizen, overzichtelijk bereikbaar
Geschikt voor	In groepjes; verstopperje, speurtocht door wijk, touwspringen, balletje trappen, kastanjes zoeken, hut bouwen
Minimale eisen	
verkeer	Niet direct langs een verkeersader en niet langs een hoofdfietsroute
overlast	Niet direct bij muur of raam van woning/ gebouw
schoon	Gras of verharding; geen poep, afval, prikkende of giftige struiken
ruimte	Grotere ruimten voor spelvormen en verkeersluwe wijk voor bereikbaarheid
Potentieel geschikte ruimten	
Tuin/ erf	Indien groot en uitdagend genoeg
Grasveld/ gazon	Mits geen poep
Bosjes/ ruigten	Ideaal om te verstoppen en hutten te bouwen
Stoep/ hofje	Voor verplaatsing belangrijk
Plein/ parkeerplaats	Mits overzichtelijk en weinig rijdende en geparkeerde auto's
Sloten/ poelen	Zeer aantrekkelijk
Vijvers/ meren	Aantrekkelijk voor vissen, varen, schaatsen
winkelcentrum	eventueel

Tabel 3c: normen informele speelruimte 13 jaar en ouder	
<i>Normen</i>	
oppervlakte	1 ontmoetingsplek per 15 jongeren (ca. 15 m ²) met ontmoetingsaanleidingen
Ligging	In eigen sociale omgeving/ wijk, op hoek van straat, pleintje. Beschut min of meer in zicht
Geschikt voor	Elkaar ontmoeten, zitten kletsen, showen, competitie, kijken naar voorbijgangers. Brommertje en fiets.
Minimale eisen	
verkeer	Niet op de rijbaan
overlast	Niet direct voor de deur van woningen
schoon	Minder van belang, wel schone kleren kunnen houden
ruimte	Overzichtelijk met spelaanleidingen
Potentieel geschikte ruimten	
Tuin/ erf	nee
Grasveld/ gazon	Geschikt, mits paadje naar plek toe
Bosjes/ ruigten	Mits open kant naar weg of plein
Stoep/ hofje	Afhankelijk van situatie
Plein/ parkeerplaats	Mits auto kan passeren zonder dat ze moeten verkassen
Sloten/ poelen	n.v.t.
Vijvers/ meren	Zwemwater, vissen en schaatsen
winkelcentrum	ja

Bijlage 4: Gebruiksdruk formele speelplekken

Tabel met aantal speellocaties per wijk en per doelgroep

wijk	0 tm 6 jaar			7 tm 12 jaar			13 tm 17 jaar			18 tm 24 jaar		
	aantal speelplekken	aantal kinderen	aantal kinderen per speelplek	aantal speelplekken	aantal jeugdigen	aantal jeugdigen per speelplek	aantal speelplekken	aantal jongeren	aantal jongeren per speelplek	aantal speelplekken	aantal jong volwassenen	aantal jong volwassenen per speelplek
Centrum	4	93	23	2	67	34	0	82	82		902	
Spijkerkwartier	9	202	22	2	157	79	1	153	153		1356	
Arnhemse Broek	13	407	31	11	372	34	1	365	365		756	
Presikhaaf West	26	606	23	9	519	58	2	512	256		1655	
Presikhaaf Oost	14	323	23	5	264	53	0	293	293		644	
Sonsbeek Z St Marten	7	310	44	2	132	66	0	108	108		738	
Klarendal	11	448	41	4	403	101	1	373	373		978	
Velperweg	11	594	54	2	520	260	1	512	512		482	
Alteveer Cranevelt	2	263	132	2	266	133	0	232	232		212	
Geitenkamp	3	239	80	2	227	114	2	244	122		343	
Monnikenhuisen	8	235	29	1	209	209	0	145	145		191	
Burg Hoogkamp	10	511	51	7	560	80	2	524	262		571	
Schaarsbergen	0	68	68	0	87	87	0	158	158		155	
Heyenoord Lombok	7	285	41	5	245	49	1*	225	225		375	
Klingelbeek eo	3	46	15	0	50	50	0	65	65		73	
Malburgen West	3	378	126	2	268	134	1	245	245		419	
Malburgen Oost Noord	6	483	81	0	325	325	2	279	139,5		619	
Malburgen Oost Zuid	14	596	43	3	527	176	1	597	597		717	
Vredenburg/ Kronenburg	19	433	23	7	491	70	1	455	455		592	
Elden	2	110	55	1	146	146	0	138	138		105	
Elderveld	26	581	22	7	611	87	5	686	137,2		775	
De Laar	34	1040	31	11	985	90	4	928	232		1101	
Rijkswoerd	37	1133	31	14	1355	97	1	1101	1101		800	
Schuytgraaf		983			499		0	267			213	

geen speelplek voor desbetreffende doelgroep aanwezig

* trapveld in eigendom van speeltuinvereniging

Bijlage 5: Gebruiksdruk informele speelruimte

Wijk	m2 openbare ruimte verharding	m2 openbare ruimte groen	aantal kinderen	m2 openbare ruimte per kind	m2 verharding per kind	m2 groen per kind	t.o.v normen en richtlijnen
Centrum	337.316	124.536	1144	404	295	109	+
Spijkerkwartier	122.382	10.203	1868	71	66	5	+
Arnhemse Broek	428.503	245.511	1900	355	226	129	+
Presikhaaf-West	221.759	244.709	3292	142	67	74	+
Presikhaaf-Oost	365.746	315.910	1524	447	240	207	+
St. Marten/Sonsb.-Z	66.254	7.343	1288	57	51	6	+
Klarendal	171.813	46.278	2202	99	78	21	+
Velperweg e.o.	283.505	94.476	2108	179	134	45	+
Alteveer/Cranenvelt	266.997	380.349	973	665	274	391	+
Geitenkamp	6.756	1.187	1053	8	6	1	-
Monnikenhuizen	197.279	366.837	780	723	253	470	+
Burgem.wijk/Hoogk.	289.366	147.900	2166	202	134	68	+
Schaarsbergen e.o.	258.074	42.777	468	643	551	91	+
Heijenoord/Lombok	220.281	46.015	1130	236	195	41	+
Klingelbeek	123.972	22.354	234	625	530	96	+
Malburgen-West	227.061	280.247	1310	387	173	214	+
Malburgen-Oost (N)	172.155	192.661	1706	214	101	113	+
Malburgen-Oost (Z)	289.265	258.885	2437	225	119	106	+
Vredenb./Kronenb.	1.573.750	1.626.739	1971	1.624	798	825	+
Elden	179.026	316.514	499	993	359	634	+
Elderveld	355.644	503.090	2653	324	134	190	+
De Laar	915.502	1.197.226	4054	521	226	295	+
Rijkerswoerd	474.216	439.498	4389	208	108	100	+
Schuytgraaf	90.002	197.980	1962	147	46	101	+
Arnhem totaal	7.636.624	7.109.225	43111	342	177	165	+

Bijlage 6: Gebruikte afkortingen

NUSO	Landelijke Organisatie voor Speeltuinwerk en Jeugdrecreatie
WAS	Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen
ANWB	Koninklijke Nederlandse Toeristenbond
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
SP	Socialistische Partij
JOP	Jongeren Onmoetings Plek
NIMBY	Not in my back yard (voorzieningen zijn vaak niet gewenst in de eigen spreekwoordelijke achtertuin)
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek